

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2'40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se ia
napoi.

Partidul național român și „Tribuna“.

De: **Dr. Aurel Vlad.**

Conflictul ivit între „Tribuna“ și comitetul partidului național este prezentat din partea „Tribunei“ într-o lumină absolut falsă. „Tribuna“ adevărată afirmă, că dezbinarea aceasta fatală este numai opera d-lui Vasile Goldiș și că numai duhului rău al acestuia avem să-i mulțumim sguduirea și grozava criză, prin care trece partidul național.

Lumina, în care vrea „Tribuna“ să prezinte criza izbucnită, nu este adevărată, pentru că conflictul izbucnit între „Tribuna“ și conducerea partidului național, are cu totul alte cauze și este de o natură mult mai gravă, decum cred cei ce judecă evenimentele în mod superficial.

Cei ce cunosc istoria evenimentelor din ultimul deceniu și au avut prilej să pătrundă în tainele politice noastre și să cunoască și cele petrecute după culise, sunt în curat cu aceea, că criza de acum nu este opera unui individ, ci este efluxul unei stări nesănătoase în partid. Criza aceasta a fost inevitabilă. Pentru că nu există partid în lume, care să tolereze în cadrele partidului altă voință și altă conducere, decât conducerea unitară impusă prin organizația de partid.

Gruparea dela „Tribuna“ a fost dela început o grupare independentă, care nu odată și-a impus voința sa conducerii de partid și care la toate ocaziunile mai însemnate își avea direcția sa opusă vede-

rilor exprimate de conducerea oficioasă și aprobată de imensa majoritate a poporului nostru. Au fost chiar momente, când „Tribuna“ și cei grupați în jurul ei s'au pus în contradicție față cu intențiunile exprimate de conducerea partidului. Dovadă alegerea de episcop la Caransebeș, când membrii marcantii ai grupării tribuniste militau pentru alegerea d-lui dr. Olariu, candidat susținut de burdiști. Alegerea lui Iosif Goldiș de episcop la Arad încă a făcut-o gruparea tribunistă în contra voinței și fără aprobarea conducerii de partid și, după cum s'a declarat părintele Mangra, cu scop de a iniția politica nefastă, pe care o face dânsul în prezent.

Gruparea dela „Tribuna“ stă sub direcțiunea spirituală a lui Eugen Brote și I. Slavici, cari prin „Tribuna“ voiau să conducă destinele partidului național, iar conducerea partidului nu odată trebuia să se supună dictaturei oculte a d-lui Brote, pentru a evita desmembrarea partidului și a menține, cel puțin la aparență, solidaritatea națională.

Starea aceasta nesănătoasă a durat un deceniu, fără ca gruparea dela „Tribuna“ și oculta ei să fie în stare a ajunge stăpână absolută pe conducerea partidului și fără ca ea să se supună în mod necondiționat disciplinei de partid. E clar, că o conducere de partid, care se respectă, nu poate tolera pe lângă sine o altă con-

ducere coordonată și că între partid și gruparea de lângă „Tribuna“ conflictul fatal-minte a trebuit să izbucnească ori apoi trebuia comitetul național să se supună dictaturei celor din jurul „Tribunei“.

Intrebarea era: se supune „Tribuna“ partidului ori partidul „Tribunei“? Era lucru firesc, că comitetul partidului, conștiu de responsabilitatea sa, nu se putea supune unor factori, cari voiau să influențeze, ba chiar să determine politica partidului fără a avea și a purta vre-o responsabilitate înaintea neamului întreg. Intre astfel de împrejurări e lucru ușor de înțeles, pentru ce conducerea partidului a trebuit să se îngrijească de un organ de publicitate, care să reprezinte vederile și politica comitetului.

Nizuința comitetului de a-și susține organul său de publicitate, a fost totdeauna combătută de gruparea tribunistă. Și eu sunt convins, că nu numai teama de concurență a fost motivul combaterii, ci mai ales împrejurarea, că având comitetul la dispoziție organul său de publicitate, influențarea și orientarea opiniei publice nu mai putea să fie monopol în mâna „Tribunei“ și a stăpânilor ei.

Din cele expuse este evident, că comitetul partidului nu pentru a face concurență „Tribunei“, ci pentru susținerea politicii sale, neapărat a trebuit să înființeze „Românul“ și cine cunoaște cele petrecute, este în curat cu aceea, că comitetul partidului

Documente omenesci

Suntem nebuni?

de P. Locusteanu

Omul e o ființă înțeleaptă? Sau este o abateră smintită a Creațiunii?

Timpul, acest suprem judecător al vieții, a consacrat numai șapte înțelepți vrednici să populeze panteonul cumintății omenesci.

Atunci, cum sunt ceilalți oameni? Max Nordau susține, că artiștii sunt nebuni. Iar Lombroso — curiosă coincidență — adaogă și pe criminalii la marea categorie a smintitilor.

Care va să zică, nebuni sunt artiștii și criminalii, iar înțelepți sunt numai șapte fii ai omenirii. Atunci cum sunt ceilalți oameni?

Intr-o seară, mai mulți prieteni — printre cari un profesor, un băcan, un judecător de instrucție și un membru la Academie — ne strânseam, cu veselie, în jurul unei mese bogate.

Profesorul, pe care îndeletnicirea-i didactică îl făcuse să cadă la darul... limbuiții, era de o elocvență ireductibilă. Și ce vervă, și ce poftă de râs, și ce obraji trandafirii avea în seara aceea profesorul!

— Toți suntem nebuni! Ascultați ce vă spun eu! Și cei șapte înțelepți ai omenirii au fost cei mai nebuni dintre nebuni!

Ochii profesorului strălucneau de bucurie.

— Fiecare din noi are câte un grăunte de

nebulie... Nebunia este blazonul inteligenței noastre...

Membrul Academiei aproba. Băcanul și judecătorul de instrucție se uitau unul la altul: judecătorul de instrucție cași când ar fi vrând să aresteze pe băcan, băcanul cași când ar fi încercând să înșele la cântar pe judecător.

— Și ca să vedeți că am dreptate, ascultați ce mi-s'a întâmplat mie odată — urmă profesorul. Fiindcă eu sunt nebun! A, nu mai încapă îndoială că eu sunt nebun!... Ce, nu credeți?!...

— Credem, credem!...

— Atunci, ascultați... Eram la Paris...

Și sub vraja amintirilor redesteptate, ochii profesorului, — era profesor de matematică profesorul nostru, — luară, împreună cu sprâncenile-i arcuite forma unui scântecitor 3, așezat sub frunte și călare pe nas. Nu știu de ce, dar dela o vreme încoace de câteori văd răsând câte-un profesor de matematică mi-se pare că toate trăsăturile feței lui sunt alcătuite numai din treiuri așezate în toate felurile. Poate că am rămas cu această viziune ciudată fiindcă în copilărie totdeauna la matematică am avut numai nota trei.

Așa dar profesorul începu să povestească:

— Eram la Paris... Intr-o zi primirăm vestea că prin capitala Franței va trece marele și bătrânul patriot român X. De bucurie, patru români și cu mine cinci, am hotărât să înființăm, în cinstea lui și sub prezidenția mea, o secțiune a Ligei Culturale. Marele patriot a sosit... Când a auzit de nobila noastră inițiativă nu s'a putut abține de a

nu ține un discurs... Sunt unii oameni cari, de câteori ajung într-o gară, simt nevoia să scrie numai decât o ilustrată, — oricui, chiar lor înșiși. Ei bine, marele și bătrânul patriot X. făcea parte din acea categorie de muritori cari ori de câteori se coborau într-o gară, simțeau nevoia de a ține un discurs...

— Era fienit?

— Avea grăunțele lui de nebulie, și d'ăia l-am stimat totdeauna, — desluși profesorul.

Și-apoi urmă:

— La gară, marele și bătrânul patriot român a fost primit de cei patru membri ai Ligei culturale, sub prezidenția mea. Cum ne-a văzut, a început să vorbească. Și a vorbit, a vorbit, a vorbit... Eu trebuia să-i răspund... Când a isprăvit bătrânul patriot, eu nu eram nicăiri... Dispărusem... De ce? De ne'ncipuit... N'o să vă vie să credeți... Pentru că în tot timpul discursului mă chinuia pofta de a băga două degete în ochii ascunși de ochelari ai oratorului... Și atât de tare mă stăpânea această nebulă dorință încât a trebuit să plec ca să nu intru cu degetele în ochii bătrânului patriot român...

Toți au râs cu poftă. Membrul Academiei râdea mai cu poftă decât toți.

— Ești nebun, desigur! — repetă el de mai multe ori, printre hohote de râs. Dar atunci și eu sunt nebun. Fiindcă să vedeți ce mi-s'a întâmplat mie odată.

Și membrul Academiei, — un profesor foarte grav, despre care studenții lui spuneau, că era la

a trebuit să decidă înființarea „Românului” tocmai la Arad, nu din motive de concurență, nici chiar din motive tehnice, cari încă puteau să fie determinante pentru această hotărâre a comitetului, ci din motive superioare politice, cari aveau și au în vedere consolidarea desăvârșită a partidului național și împiedecarea posibilității, ca o ocultă fără răspundere să i-se pună comitetului mereu în coaste, căutând să influențeze politica partidului în interesele sale și ale vederilor sale, cari adeseori se aflau în contradicție cu interesele bine înțelese ale însuș partidului național, reprezentate prin comitetul său central. Deci nu persoana d-lui V. Goldiș a determinat înființarea „Românului” în Arad, ci d. Goldiș a adus persoana sa sacrificiu intenționilor de ordin superior politic ale comitetului național. Intreg partidul trebuie să-i fie d-lui V. Goldiș mulțumitor, pentru că a luat asupra sa această grea sarcină și eu cred, că istoria nepărtinitoare îi va da d-lui Goldiș cea mai splendidă satisfacție pentru înjurăturile, ce a trebuit să le îndure și de cari cu siguranță nu va fi cruțat nici pe viitor.

Motivele, cari au făcut comitetul să-și înființeze fără șovăire organul său și cauzele, cari au provocat sciziunea în comitatul Aradului, sunt ușor de înțeles pentru aceia, cari își dau samă de situația creată partidului prin tradarea părintelui Mangra și dezastrul suferit la ultimele alegeri pentru parlament.

Nu trebuie să perdem din vedere, că între pășirea vicarului Mangra și căderea candidaților noștri este un strâns *nex causal*, pe care numai orbul nu-l vede. *Candidații naționaliști și membrii fruntași ai partidului au trebuit cu orice preț scoși din parlament pentru a netezi astfel calea direcției mangriste, de care oamenii „Tribunei” sau cel puțin unii dintre ei nu sunt tocmai străini.* Și nu era nebazată presupunerea, că dacă opinia publică românească nu ar fi vestejit în mod așa de hotărât tradarea lui Mangra, „Tribuna” încă l-ar fi urmat pe nefericitul vicar.

Presupunerea aceasta nu se bazează numai pe faptul, că în coloanele „Tribunei” au fost găzduiți înainte de alegeri mai mulți articoli ai lui E. Brote, prin cari se făcea

sondarea opiniei publice și se intenționa pregătirea trecerii și nu numai legăturile intime, ce au existat totdeauna între trifoliul Brote-Mangra-Slavici și între stăpânii „Tribunei” confirmau această presupunere, ci date pozitive avem la dispoziție, din cari cu siguranță putem concluda, că intențiuinea de a sprijini guvernul și a-l seconda pe Mangra nu era tocmai străină de stăpânii „Tribunei”. Grupul dela Arad, de multă vreme, a fost numai la aparență solidar, de fapt existau în Arad două curente, unul pur naționalist, iar altul care înclina spre ideea guvernamentalizării partidului național român. Primadată s’au observat aceste 2 curente îndată după alegerea dela Dobra, când devenise vacant cercul Nădlacului prin numirea lui Kristóffy de prefect la Sătmar.

Din prilejul alegerii parțiale dela Nădlac întâiaș dată a ieșit la iveală contrastul între cele 2 grupări arădane. Noi activiștii naționaliști voiam să ne folosim de prilejul alegerii pentru a face propagandă curentului activist și peste tot propagandă naționalistă și astfel, în contra voinței d-lui Ciorogariu și a celorlalți comanditari, am forțat candidatura naționalistă a d-lui dr. I. Suci. Comanditarilor nu le convenea amestecul nostru în chestia nădlăcanilor, fiindcă Mangra și ai lui se angajaseră a sprijini pe candidatul guvernamental și candidatura naționalistă le cam strica socoteala.

În contra voinței lui Mangra și a co-proprietarilor „Tribunei” totuși s’a pus candidatura d-lui dr. I. Suci. Și ce să vezi? Majoritatea țărânilor noastre din Nădlac și comunele din jur cu însuflețire s’a grupat pe lângă candidatul național, iar fruntașul tribunist, directorul de bancă Aurel Petrovici era cel mai fervent cortez guvernamental, ba mai mult, dânsul era bărbatul de încredere al candidatului Hász Sándor la comisia de alegere. Își pot închipui cetitorii surprinderea noastră, când mergând la Nădlac pentru a face propagandă naționalistă, vedem pe casa institutului „Nădlăcana” arborat steagul unguresc cu inscripția: „*Éljen Hász Sándor, a szabadelvű párt jelöltje*”. 7 7 1 1

E drept, că „Tribuna” a fost constrânsă de opinia publică să sprijinească candidatura națională, dar cu toate acestea nu a avut cuvânt pentru a reprobă pe marele tribunist Petrovici, care nu numai a combătut pe candidatul partidului național, ci a funcționat ca bărbat de încredere al partidului guvernamental, rămânând însă și mai departe până în ziua de astăzi convins tribunist și intim amic al comanditarilor „Tribunei”.

Nu multă vreme după aceasta a urmat alegerea parțială dela Pecica. S’a repetat aceeași istorie, ca la Nădlac. Mangra și ai lui cu candidatul guvernului, iar naționaliștii adevărați susținând candidatura naționalistă. Este îndeobște cunoscut, că stăpânii „Tribunei” aprobau ținuta lui Mangra, care deja atunci era agentul lui Tisza, iară domnii dr. Șt. C. Pop, V. Goldiș și dr. I. Suci luptau din răspuțeri și desvoltau cea mai încordată activitate, ca steagul partidului național să iasă cu cinste din luptă, căci de învingere nu putea fi vorba.

Nu peste mult au urmat alegerile din 1905, disolvând guvernul lui Tisza parlamentul. Este un secret public, că înainte de alegeri s’a făcut încercarea, ca arădanii să candideze cu program guvernamental și așa cred, că nu tradez nici un secret, dacă susțin, că nu comanditarii „Tribunei” au fost aceia, cari au împiedicat această felonie.

Cunoscând aceste fapte petrecute sub ochii noștri, cunoscând legăturile vechi și intime, cari au existat între stăpânii „Tribunei” și între compania Mangra-Brote-Slavici, neîncrederea conducerii partidului în atitudinea „Tribunei” era nu numai firească, ci și pe deplin motivată.

Au urmat apoi atacurile nemotivate ale „Tribunei” în contra conducerii partidului și sfâșiarea grupului arădan, când toți aceia cari în trecut au avut o ținută neîndoelnică și neșovăitoare, au luat poziție în contra „Tribunei”, deoarece era mai presus de orice îndoială, că „Tribuna” intenționează spargerea și astfel discreditarea partidului național, ceea ce în mare parte i-a și succes.

Toate silințele comitetului național, de a readuce „Tribuna” în cadrele disciplinei de partid, au rămas zadarnice. În mod artificial s’au ridicat acuze neîntemeiate în contra conducerii de partid și intenționat s’au terfelit bărbații conducători ai partidului, pentru ca să se producă atmosfera sufletească, în care să fie imposibilă o nouă concentrare a forțelor.

Între astfel de împrejurări este foarte natural, că comitetul național a trebuit să ia poziție în contra „Tribunei” și să facă tot posibilul pentru restabilirea ordinii și disciplinei și pentru a pune capăt stărilor bolnăvicioase din partid, cari puteau produce în tot momentul izbucnirea unei crize poate și mai grozave, decât aceea prin care trecem.

Din cele expuse este evident, că *altă soluție nu există decât ori supunerea „Tribunei” la disciplina de partid, ori capitularea partidului în fața „Tribunei”*. Cred, că nu e lipsă să insist asupra primejdiei ce ar rezulta, dacă a doua alternativă s’ar realiza, și cred că e de prisos să accentuez, care este datorită fiecărui membru sincer al partidului în această situație.

cursuri mai grav decât gravul Filip al II-lea în mormântul lui Escorial, — începu să povestească următoarea întâmplare:

— Eram într-o seară la un mare restaurant cu prietenul meu Aluvione Sesostris, celebrul arheolog român. Alături de noi, stetea singur la masă un domn. Toată lumea era cu capul gol. Numai vecinul acesta avea pălăria pe cap. Și încă ce pălărie? Un joben! Și încă ce joben? Niciodată n’am văzut un joben mai înalt și mai strălucitor ca acel joben. Întreb pe prietenul Aluvione Sesostris, arheolog român:

„Nu știi cine e domnul ăsta cu joben?” — „Nu știu” — îmi răspunde el. Curios! Mă simțiam foarte neliniștit. Razele luminei electrice se resfrângeau în mod ciudat în strălucirea de oglindă neagră a jobenului. Și jocul acesta de lumini îmi dea senzații curioase de tot.

— Ce senzații? — întrebaram eu totii. — Stați să vedeți. Chem un chelner. — „Nu știi cine e domnul acesta cu joben?” — îl întreb. — „Nu știu” — îmi răspunde. „Azi a venit pentru prima oară”. Neliniștea îmi creștea mereu. De abia mă mai puteam stăpâni. Vederea jobenului care strălucea în bătaia razelor electrice îmi scormonea nervii, mi-i schingia în grozitor.

— „Dar ce ai?” — mă întrebă prietenul Aluvione Sesostris, arheolog român, văzându-mă atât de enervat. „Ce să am?” — îi răspund eu. „Grozav așa vrea să gădil pe domnul ăsta în fundul

jobenului”. Prietenul Sesostris râdea. Eu turbam. M’am stăpânit cât m’am stăpânit, dar în cele din urmă ciudata mea dorință m’a învins. M’am sculat dela masă, m’am apropiat de vecinul cu joben, m’am plecat cu respect în fața lui și i-am spus: „D-le, mă recomand Z. membru al Academiei și vă declar că-mi este peste putință să-mi isprăvesc cina, dacă nu vă voi gădila puțin în fundul jobenului. Prin urmare, cu cel mai profund respect vă rog să-mi dați voie a vă gădila”. Domnul cu joben, s’a sculat, la rîndul lui foarte grav și mi-a răspuns: „Gădilați-mă!” Și l-am gădilat. Și ne-am salutat foarte ceremonios. Și ne-am despărțit.

*

Am răs nebunește. Și în mijlocul râsului judecătorul de instrucție isbucni într’un strigăt de biruință:

— Ești nebun! Ești nebun de-a binelea!... Dar atunci nici eu nu sunt sdravăn... Ascultați ce mi s’a întâmplat mie...

Și și-a povestit și judecătorul de instrucție scrântelile lui. Și mi le-am povestit și eu pe ale mele. Numai băcanul a tăcut. El n’avea nici o me-teahună. El singur era înțelept.

Acum chibzuți și d-voastră cum stă omenirea dacă atunci când se adună la un loc un membru al Academiei, un profesor de matematică, un judecător de instrucție, un publicist și un băcan, dintre toți singur băcanul câștigă premiul înțelepciunii!

Jocul vrășmașilor

Noua universitate. Ungurii din Debrețin și din Pojon se luptă pentru universitate completă. Guvernul are una singură de dat. Din considerații „patriotice” ori poate din motive electorale el a promis mai de mult două, dar i-e peste putință să se țină de cuvânt. Au strecurat, deci celor din Pojon pe a patra universitate, așa, că cei din Debrețin nu pot spune, că n'au și ei o universitate: aceea, care ar trebui să fie a treia și pe care guvernul o refuză.

Și facă-li-o! Vom susține-o și pe aceea, cum susținem... pe lângă celelalte, încă atâtea școli secundare, toate instrumente de maghiarizare.

Toate au un sfârșit.

Consiliu comun de miniștri. Din Viena primim știrea, că azi seară primul ministru contele Khuen-Héderváry a plecat din Semmering la Viena. Mâne dimineată vor sosi la Viena și miniștrii Ladislau Lukács și S. Hazai, ca împreună cu primul ministru să ia parte la consiliul comun de miniștri, care va avea loc mâne sub președinția contelui Aehrenthal. Consiliul de miniștri va debata bugetul comun pe anul viitor.

Se vorbește, că Montecucoli, comandantul marinei va cere pentru bugetul marinei mai mult cu câteva milioane, decât câte votase delegațiunile în anul trecut. Consiliul de miniștri va debata apoi și chestia acoperirii cheltuelilor căiei ferate Budapesta—Sarajevo. Guvernul bosniac voește, ca speșele să nu le poarte Bosnia, ci Ungaria.

Bosnia. Noui linii ferate. În dieta bosniacă se vor discuta proiectele pentru zidirea acestor trei linii ferate noi.

1. Dela Brckoposte Celic la Tuzla iar dincolo la Bijeljina și Raca.
2. Dela Banjaluka la Jaice.
3. Dela Novi la Bihac.

Linile acestea vor fi de mare însemnătate, atât pentru circulațiunea provinciilor atinse, cât și pentru interesele comerciale ale monarhiei, căci ele vor lega punctele de terminațiune Tuzla și Jaice ale căilor ferate din Bosnia și Hertegovina, cu rețeaua de trenuri a monarhiei, iar cercul Bihac izolat până acuma, va fi ușor accesibil.

În același timp liniile proiectate împreună cu linia Samac-Doboj sunt menite a forma începutul trenului, ce va avea să traverseze la ost și la vest dinspre nord spre sud, și care vor deschide întreg ținutul pentru contactul direct cu lumea. La aceste două linii transversale vor contribui cu o parte din spese și celelalte părți ale monarhiei. Lucrările pregătitoare sunt aproape terminate și e probabil că liniile amintite la început vor fi apucate deodată cu continuarea în direcțiunea dela Jaice, Samac și eventual Tuzla spre Sarajevo și Mostar.

Se înțelege, că programul acesta e în concordanță cu proiectul (votat la 1902) pentru legarea Dalmației prin linie ferată dela Spalato peste Arzanó, cu Bosnia.

Din Cameră. — Ședința de ieri. — Se deschide, la ora 10 sub prezidenția lui Návay.

Ministrul de justiție, Székely, răspunde la acuza ce i-le-a adus Szmrecsányi în ședința trecută. Se trece apoi, la dezbateră bugetului ministerului de comerț. Hegedüs Kálmán vede în bugetul de pe anul viitor un program bogat social-politic. Cere mai multe reforme în legea despre asigurarea muncitorilor, deoarece cu legea actuală nu sunt mulțumiți nici muncitorii și nici patronii. Primește bugetul.

Batthyányi T. Desvoltă într'un discurs mai lung însemnătatea economiei naționale. Baza dezvoltării economice e independența economică, zice Batthyányi. Cere revizuirea camerelor de comerț și industrie și pretinde ca la furnizarea articolelor trebuincioase în armată să se țină cont de industria maghiară, în măsura în care contribuie Ungaria la sarcinile comune. Ar dori să știe ce atitudine are ministerul de război în această privință. Arată neajunsurile ce rezultă din organizația actuală a bursei și propune mai multe modificări, prin cari s'ar putea înlătura aceste mizerii.

Ședința de azi. Se continuă discuția bugetului ministerului de comerț. Se observă, cea mai mare lipsă de interes față de chestiile dela ordinea zilei. Vorbește Lengyel Zoltán despre organizarea căilor ferate ungare. Relevează o mulțime de lacune, cari, în interesul statului, ar trebui umplute în cel mai scurt timp. Ca oratori la acest raport sunt înscrși încă Apponyi, Haydin, Sümegi, Hantos ș. a. Discuția va dura încă câteva zile.

Puterea cea mai mare a acelor cari merg în fruntea luptei noastre naționale, stă desigur în aderarea hotărâtă, și manifestată cu orice prilej, a poporului nostru, la acțiunea lor. Acest lucru îl știu bine și adversarii cari sunt în același timp astăzi și tiranii noștri, și de aceea tactica și metoda lor de luptă are mai ales aceste două fețe: — tactica de a prezenta pe conducătorii „agitatori” drept izolați de masele poporului și metoda de a și încerca să prefacă în realitate această izolare, care deocamdată nu este decât în dorințele lor fierbiuți și în afirmările lor mincinoase.

Este o datorie pe care conducătorii noștri și-o fac consecvent și în conștiință, aceea de a veni în contact cât mai des cu poporul, atât pentru a întreține acele legături a căror tărie nu trebuie să cedeze nici un moment, cât și pentru a arăta și a dovedi tuturor, prieteni sau vrășmași, că cu adevărat nația românească e una și nedespărțită, este bloc alcătuit din toate părțile ei, în lupta pe care o poartă, în aspirațiile de libertate, frăție și egalitate pe cari le nutrește și le urmărește.

Prietenii și iau notă într'adevăr de toate aceste manifestări cari îi bucură, întărindu-i în încredințarea despre puterea de viață și deci despre viitorul neamului nostru. — Vrășmașii, dimpotrivă, tac oțărâți, sau caută să treacă repede la ordinea zilei cu câteva cuvinte depreciatoare, asupra tuturor manifestărilor doveditoare a solidarității întinse, desăvârșite, dintre poporul nostru și conducătorii lui politici... Și unul și altul din aceste două simptome pentru noi sunt îmbucurătoare, deși din considerații, firește, deosebite. Ne bucură recunoașterea prietenilor, — dar tot o satisfacție este pentru noi și năcazul mocnit al adversarilor.

Cu tăgăduirea adevărului, cu încercări de amăgire a altora, sau poate chiar a sa însuși, nu știm ca cineva să fi triumfat vreodată în vre-o luptă, fie ea de orice natură. Tactica deci, aceasta cel puțin, e zadarnică și n'are să ducă pe adversarii noștri la scop, — mai de grabă poate să-i depărteze. Dar rămâne metoda.

Au fost oare, până acuma, ceva mai norocoși cu aceasta?... Ceva, poate. Dar noi trebuie să ne dăm socoteala, totdeauna și în orice moment, de măsura în care această lucrare amenință a prinde teren, ori și cât de puțin, pentru ca de loc să nu pregetăm a ne lua, la rândul nostru, măsurile de apărare.

Nu vorbim despre necesitoșii pe cari stăpânirea și-i cumpără din când în când cu câte un os de ros. Aceștia nu fac decât să illustreze, într'un chip în definitiv cam indiferent, străvechea comparație care spune despre pădurile ce e cu neputință să nu cuprindă în sânul lor și uscături. Intotdeauna, fără excepție, cei ce au cumpărat astfel de marfă au sfârșit prin a trebui să recunoască ei înșiși că au fost păcăliți. Scopul pentru care s'a făcut târgul n'a fost nici odată atins, — și marfa în totdeauna s'a sfitit drept un balast în cele din urmă mai mult incomod și supărător.

Dar un alt fenomen, care abia în timpurile din urmă a început să se ivească, trebuie să ne îngrijească și ne impune trezirea băgării de seamă asupra unui povâr-

niș, pe care cu diavolesc meșteșug se caută să se amăgească și oameni de bună creștință și cu sentimente românești curate.

Este șmecheria așa numitelor adrese de aderență, stoarse de niște oameni la a căror atitudine și purtare politică în realitate mai nici unul din cei ce iscălesc acele adrese, nu aderă.

Este, firește, lesne de înțeles că un Mangra, sau altul ca dânsul, are nevoie, urgentă poate, ca să arate celui ce l-a cumpărat, cât de cât, că n'a svărlit paralele sau favorurile pe gărlă. Este lesne de înțeles că un astfel de om se va folosi fie de presiune față de cei cărora la prilej le-ar putea face vr'un rău sau vr'un bine, fie de înșelăciune față de cei cărora se va prezenta ca un act anonim faptul iscălirii aderențelor, ca să însceneze o manifestare pe care apoi s'o poată înfățișa stăpânului său drept dovadă, că e urmat de atâția și atâția în acțiunea, în rătăcirea lui politică... Dar nu e tot așa de ușor de înțeles, cum pot fi oameni cari să nu-și dea seama de răul ce fac cauzei și intereselor obștești ale neamului lor, lăsându-se intimidăți sau seduși.

Noi știm că toți, sau aproape toți — și excepțiile sunt aci cu adevărat negliabile, — cei cari iscălesc adrese de aderență pentru d'al de Mangra, sunt gata să spună și să mărturisească, în particular, fie că a fost constrâns de nevoile vieții de toate zilele să-și pună și el numele lui acolo, — fie că nu și-a închipuit să facă cu aceasta altceva, decât un serviciu de complezanță și fără altfel de consecințe decât personale... Noi știm aceste lucruri, și poate că le știu și vrășmașii noștri; vorba este însă că eile exploatează altfel.

De aceea zicem, că trebuie să-și deschidă ochii toți cei cărora li se cer astfel de manifestări, dovezi, certificate sau protestări, și să înțeleagă, că ultima consecință a unei asemenea ușurințe are să fie înlesnirea făuririi, din partea vrășmașului neamului nostru, tocmai a acelor arme, după cari el umblă și oftează mai mult: — Dovezi că nu există o solidaritate reală între fiii acestui neam, că nu sunt ei, așa cum îi îndeamnă poetul deșteptării lor, „uniți în cugete și uniți în simțiri”.

Punând în cumpănă urmările pentru neam cu urmările pentru ei înșiși, ale cedării sau împotrivirii la invitațiile de iscălire de hatărul unui Mangra sau altuia, — suntem siguri că în sufletul și hotărârea multora, talerul nu se va mai pleca așa ușor de partea cea blestemată, spre a face jocul vrășmașului.

Căci blestemul cel mai greu va ajunge în totdeauna pe aceia, cari au jertfit cele sfinte celor urât și păcătos omenești.

A apărut:

„ȘTII ROMÂNEȘTE?”

de Ion Gorun.

Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fil. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librărilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, București, Calea Victoriei 107.

Austria și vizitele regilor Bulgariei și Greciei. Un diplomat din Viena chestionat de un ziarist asupra scopului vizitei făcute la Viena de către regele Ferdinand al Bulgariei, a răspuns textual următoarele:

— Nu știu pentru ce a venit regele Bulgariei, nici al Greciei. Dar pot să vă asigur cumcă Aehrenthal a creiat în Balcani o astfel de situație diplomatică, încât orice s'ar întâmpla, Austro-Ungaria nu ar avea nimic de temut.

Islazurile comunale în România. Se știe, că unul din neajunsurile de căpetenie ale țărănilor din România era și acela, că nu dispuneau de loc propriu pentru pășunat și că erau nevoiți să se învoiască cu proprietarii, care cu această ocazie executau de multeori presiuni, spre a obține contracte de muncă, adeseori enervate pentru țărani.

Spre a se pune capăt acestei situațiuni, s'a votat acum 4 ani o lege, prin care proprietarii sunt invitați a pune, în schimbul unei despăgubiri bănești, la dispoziția comunelor rurale, pământ necesar spre a se constitui islazuri comunale, pe care țărani să-și poată duce vitele la pășune.

Acum a apărut lista islazurilor comunale constituite până în prezent și a acelora ce sunt pe cale de a se alcătui.

Până la 1 noemvrie s'au făcut de proprietari 2300 de oferte de vânzare pentru islazuri către diferite comune.

Consiliul superior de agricultură a rezolvat până acum 1830 din aceste oferte, cu 320 mai mult decât în anul trecut la această epocă.

Dintre acestea 1203 au fost admise cu prețul cerut de proprietari, ceea ce denotă, că marea majoritate a proprietarilor și-a înțeles datoria de a contribui la rezolvarea pașnică a chestiunii țărănești și nu caută să pue piedeci, cerând prețuri exagerate. Acestea reprezintă o suprafață de 156.000 ha.

Pentru 346 înțelegerea nu s'a stabilit pe deplin.

Până la 1 noemvrie 1910, comunele erau puse în posesie a 519 islazuri comunale reprezentând 69.000 ha.

Până la 1 noemvrie 1911, numărul islazurilor noi în acordate se ridică la cifra de 739 cu o suprafață de 97.000 ha.

Noul șef al statului major al armatei române. Din București vine știrea, că în comandamentul armatei s'au făcut oarecari schimbări. Generalul Zottu, șeful de până acuma al statului major a fost numit comandant al fortăreței București, în locul generalului Coandă, numit inspector al artileriei.

Generalul Al. Averescu, fost ministru de războiu, comandant al diviziei 1, a fost numit șef al statului major al armatei în locul generalului Zottu.

Succesul d-rei Cella Delavrancea la Charlottenburg. Dra Cella Delavrancea, talentată virtuoasă de piano, fiică a cunoscutului scriitor și actual ministru de lucrări publice din România, d. B. Delavrancea, a obținut un strălucit succes la Charlottenburg.

D. I. L. Carageale, marele nostru scriitor care se afla în localitate a adresat unui ziar din București următoarea telegramă:

„Concertul dat de către d-ra Cella Delavrancea a obținut cel mai mare succes. Concertista a fost rechemată de 5 ori în mijlocul ovațiunilor entuziaste”.

O conferință a d-lui N. Iorga asupra presei. D. N. Iorga, a ținut sâmbătă seara o conferință cu subiectul: „Presa și misiunea sa”.

D. Iorga a lămurit pe larg rolul educativ al presei, arătând condițiile ce se cer pentru-ca o presă să fie în adevăr independentă.

Cu aceasta ocazie d-sa a anunțat apariția unui organ zilnic sub conducerea d-sale.

Un nou ziar politic în București. Am primit la redacție singur Nr. 5 al noului ziar „La Politique”, organ francez al partidului conservator. Abonamentul ziarului pe un an pentru România 36 fr., pentru străinătate 60 de fr.

Zile grele în Persia. Situația Persiei a ajuns într-o fază foarte critică. Lipsită total de prieteni,

oricât de eroici ar fi fiii Persiei, ea nu-și va putea apăra independența în fața lăcomiei specifice rusești. Chiar Anglia ale cărei interese se întâlneau peste Persia cu ale Rusiei, se vede și-a schimbat tactica de a ține Rusia la distanță de coloniile sale prin menținerea Persiei. Refuzul de ajutor ce a primit Persia dela Anglia, dovedește intențiunile nu tocmai bune ale acesteia. Parlamentul persan a apelat la ajutorul mai multor state, chiar și duma rusească a primit un apel, ajutor însă nu i s'a promis din nici o parte. A rămas deci ca Persia să opue armatei rusești numai propriile-i forțe. Aproape toate partidele politice s'au alăturat partidului guvernamental pentru a pregăti războiul contra Rusiei. Populația e extrem de agitată. Manifestațiile de stradă nu se mai isprăvesc acum când persanilor li se cere ce ei au mai sfânt, libertatea, ei nu vor da aceasta decât pe prețul vieții. Consulul rus din Ispahan se poartă ca un dictator, iar trupele rusești tratează cu populația persană ca și cum ar fi declarat războiul.

Dela universitatea din București

Necesitatea studiilor de istorie universală

— Lecțiunea de deschidere a d-nului prof. N. Iorga —

La facultatea de litere din București, d. N. Iorga va ținea în acest an universitar, două cursuri: unul — continuare a celui din anul trecut: — *Elementul original românesc în dezvoltarea popoarelor europene.* (Și îndeosebi a acelora din s-estul european) al doilea: *Teoria istoriei universale.*

Incepând cu cel din urmă, d-sa a consacrat prima lecțiune acestei întrebări: *E necesar un studiu de istorie universală?*

Răspunsul nu poate fi decât unul singur: Studiul istoriei universale e de neapărată necesitate.

Și motivele care impun un asemenea răspuns decurg ușor.

Istoria universală e necesară pentru nevoile sufletului omenesc modern. E un element indispensabil pentru acest suflet. Prin istorie expiră umanitatea în ceea ce ea are mai frumos și mai urât, mai înălțător și mai josnic, mai ideal și mai degradator. Prin istorie capeți viziunea deplină a realităților care s'au desfășurat în trecut sau se mai frământă încă în jurul nostru. Nicăiri ca în istorie, nu vezi viața desfășurându-se mai impresionantă, mai clocotitoare, mai adevărată. Cu ajutorul istoriei, aziști la toată măreția ciocnirilor de energii care constituie viața, privind varietatea întregă a decorului ei fascinator: binefaceri și crime, rășboaie și așezăminte pașnice, biruințe și înfrângeri. Istoricul fiind evocatorul umanității, îți ajută s'o vezi, s'o simți, s'o înțelegi.

Iar mulți, restrângând sfera de cercetare a istoriei — ba chiar falsificându-i tendințele — au spus, și spun, că istoria e o „magistra vitae”. Că cetind tratatele istorice poți descoperi — ca într'un „gromovnic” sau „rojdanic” povestitor după zodii — sfaturi pentru orice împrejurări, învățături pentru fiecă ocazie, norme de conduită pentru întreaga viață.

Neputând împlini o asemenea chemare, istoria slujește unui scop cu mult superior. Și poate cazul lui Francois Guizot († 1874) e cât se poate de instructiv. Acest frumos caracter, hotărît și autoritar, acest spirit puternic, neînduplecat și dogmatic — împotrivindu-se reformei electorale — socotea

cu neputință o mișcare a poporului, după calculul său istoric. Dar iată că poporul se mișcă. Sgomot. Revoluție. Și Guizot e trântit din înălțimea superbă a scaunului său de ministru... Calculul de istorie-aritmetică, îl înșelase. Nu. Nu în acest senz istoria poate fi o „magistra vitae”. Ci în altul. Istoria nu-ți dă învățături ci învățatură. Istoria pregătește pe individ, a da singur răspunsurile lui în diferite împrejurări. Să nu recurgi la ceea ce cetești sau ai cetit: personal să judeci evenimentele și prelu-crând cu mintea să poți rezolvi problemele. Deci fondul propriu al omului va căuta să îmbine, să plănuiască. Atunci faptele istorice nu sunt un model de imitat ci un punct de orientare, un imbold de elaborare. Atunci istoria înlesnește și realizează o maturitate politică — nu prin evenimentele prezentate, ci prin esența lor. Și numai atunci istoria — întrebată —, îți poate răspunde.

Dar această înțelegere, această contopire cu umanitatea care lucrează într'o uimătoare luptă a păcii, ori se cutremură în sfâșietoare frământări de rășboaie, acest câștig sufletesc dobândit printr'o disciplină istorică — se condiționează de anume cerințe, e realizat prin anumite mijloace.

O largă experiență istorică e în acest caz de neapărată nevoie. Și căpătată nu prin istoria unei singure națiuni, ci prin toată istoria universală.

Căci nu accidentul trecător, nu fapta vremelnică, nu materialul istoric e necesar, ci țesătura de idei, esența morală pe care acest material o păstrează.

Ceea ce înseamnă că spiritul dominant de până acum în istorie va trebui să se schimbe, că sub o metodă nouă vor trebui reluate cercetările. De altfel acesta e și semnul timpului: Vremea noastră are *ajagnagiul noutății*. Cu atât mai mult cercetătorul va trebui să se avânte dincolo de orizontul comun, dincolo de marginile vizibile bătând stăruitor la porțile de aramă ale necunoscutului. A fugi de *laşitatea normalității* să fie pentru învățatul istoric, o deviză.

Așa dar: pentru ca folosul enunțat mai sus să devină o realitate — Istoria va trebui să-și modifice cadrul, lărgindu-l. *Umanitatea în toată lumina ei adevărată, în tot veștmântul său multicolor — va trebui să fie ținta deplină a Istoriei.*

... „Să se vadă atunci, nu neagra gloată a celor mulți și mici, nu hlamida albă ori haina de purpură, aurul, argintul, pietrele scumpe și mărgăritarul de pe trupul protagoniștilor, ci silința, munca, lupta, înaintarea, retragerea, răsărirea în lumină ori cufundarea în întunec a tuturor, unul condiționând pe celălalt și acesta cerând condiții nouă pentru munca tuturor, absolut solidară”.

Surprinzătoare urmări vom avea în acest caz, de înregistrat. Rezultate noi și sigure se vor câștiga și pentru Istoria Românilor. Luându-se în cercetare raza iliro-greacă — de unde venim în directă coborâre — se va înfățișa substratul cultural tracic pe care noi îl reprezentăm în Orientul european. Poporul nostru dela țară — prin obiceiurile, ocupația și indeletnicirile sale artistice — va arăta moștenirea cultu-

CORESPONDENȚE

DIN ROMANIA

București

Operă de dreptate — Legea muncitorească — Reforma învățământului — Învățământul public în România

Prin reformele, pe cari le-a pregătit și le anunță acum guvernul Camerei, partidul de putere, învinuit atâta vreme de reacționarism, ține să dovedească contrarul și sunt speranțe, că el va reuși să dea în această sesiune o adevărată operă legislativă, de care se vor resimiți în bine îndeosebi țărânișii și muncitorimea orașelor.

A împărți la țărani domenii, pe cari le stăpânesc instituții (societățile comerciale, cari se compun adesea din străini, le stăpânesc împotriva constituției însăși) înseamnă, pe deoparte, a lega strâns pe om de țara lui prin gîlia pe care o munceste și a înlocui gospodăria colectivă cu gospodăria individuală, superioară aceleia în atâtea privințe, pe de alta. A ușura, apoi, de sarcini pămînturile de întinderi mici, la țară, locuințele de o valoare redusă, la oraș; a organiza meseriile, creditul și asigurările muncitorești etc. înseamnă, fără îndoială, a împlini o operă de dreptate de mult așteptată.

Dar, mai ales, o dreptate trebuie să se facă muncitorimei române orașenești. Ea trebuie întoarsă din calea de rătăcire pe care o urmează adesea, hrănită cu utopii socialiste de indivizi străini de neam, în cele mai multe cazuri conștienți că-și fac afacerile.

Cea dintâi lege, de care se ocupă parlamentul sesiunii actuale, este legea organizației meșteșugarilor, a creditului și asigurărilor muncitorești. Se creiază printr'ansa *bresle*, cuprinzând muncitori de aceeași categorie. Mai multe bresle compun *corporatia*, care trebuie să cuprindă cel puțin 1000 de membri. O instituție centrală: *Casa centrală a meșteșugarilor, a creditului și a asigurărilor muncitorești* e în fruntea acestei organizații.

Asigurările sunt împotriva boalei, a accidentelor muncii și a neputințelor provenite din boală ori bătrânețe.

În caz de boală lucrătorul primește 50% din salariu de e căsătorit și 30% ca nefamilist. El capătă îngrijire medicală gratuită.

Asigurarea contra accidentelor muncii rămâne în sarcina patronilor. Lucrătorul pus în neputință de a mai munci va primi $\frac{2}{3}$ din salariul său. Văduva, $\frac{1}{6}$ și pentru fiecare copil sub vârsta de 16 ani va primi încă câte $\frac{1}{6}$.

Toți muncitorii sunt ținuți a se asigura în vederea bătrânețelor și a cazurilor de invaliditate provenind din boală. Bătrânețea se socotește pentru muncitor la 65 de ani, și suma pe care o primește anual se ridică la 150 de lei. Invalidii din cauză de boală primesc, pe lângă cei 150 de lei, sumă fixă, încă o sumă proporțională cu anii de cotizație. Așa, după 10 ani, invalidul primește 180 lei, după 30 de ani, 286.

Sarcina statului în opera aceasta de umanitate se ridică la suma de 2,222.000 lei.

La departamentul instrucțiunii publice se studiază o reformă a învățământului. Ceeace se știe până acuma pozitiv ca plănuit este înființarea de încă 3 școli normale de învățatori (preparatorii). Două vor înlocui câte un gimnaziu — în Râmnicul-Vâlcei și Folticeni — iar cea de a treia va fi, probabil, în Constanța.

Universitățile, se zice, vor forma și ele obiectul acestei reforme în proiectie.

În România, învățământul public formează, fără îndoială, una din grijile cele dintâi ale statului. Organizarea lui are o vechime de numai câteva decenii — în 1864 e fundamentala legiuire a învățământului primar (elementar) — și astăzi, prin această organizare, împăcată cu cele mai pretențioase cerințe ale pedagogiei moderne, el poate să slujască, și slujește chiar în anumite privințe, drept pildă pentru legislația școlară a altor state. Învățământul superior e complet prin cele

rală pe care Ilirio-Tracii ne-au lăsat-o. Se va vedea atunci cum poporul ilirio-trac ne-a transmis o cultură pe care strălucita civilizație greacă din vecinătate știuse să o prefacă să o înalțe. *Cu acest chip noi ne vom înfățișa ca pretendenți la o valoare culturală tradițională proprie.*

Și atunci afirmarea că slavii au venit aici ca civilizatori — va cădea dela sine. Stând în apropierea zeului unei civilizații triumfătoare noi am fost — față de slavi — civilizatorii și nu civilizații. Căci nu din sălbătăcia stepelor sau din întunerecul pădurilor aveam de primit o cultură noi vecini ai culturii grecești prin transmitătorii Iliri și Traci.

Iată cum, îndreptând cercetările istorice într'un alt sens, adevăruri mai rămân să se câștige și iată cum — chiar prin această noutate a adevărului — necesitatea studiilor de Istorie universală — mai ales într'o universitate — devine indiscutabilă.

Tihu Mihă.

Ultimul cuvânt

La sofistăria veninoasă și răutăcioasă totodată a „Tribunei“, prin care caută să încunjure chestia esențială, care era obiectul discuției noastre, nu mai am de zis absolut nimic.

Constat numai spre orientarea publicului românesc, care simte adâncă durere pentru sfâșiarea partidului nostru național, că „Tribuna“ ține morțiș la scopul său de a sparge partidul național român și declară din nou, că eu socotesc acest păcat al „Tribunei“ ca cea mai îngrozitoare tradare națională.

„Tribuna“ nu recunoaște autoritatea comitetului național în chestiunea disciplinei de partid. Prin această declarație publică a sa „Tribuna“ a ieșit deci cu desăvârșire din cadrele organizației noastre de partid și s'a constituit definitiv în organ pe față dușman partidului național.

„Tribuna“ se provoacă la opinia publică. *Or opinia publică s'a declarat.* Cele peste 20 de adunări populare aranjate în vara și toamna acestui an aproape în toate comitetele locuite de români și-au spus verdictul lor. Toate adunările acestea au manifestat necondiționată încredere în comitetul național și prin votul lor puternic și sguđitor au consfințit sentința comitetului național, prin care s'a anunțat, că: *orice încercare de a știrbi autoritatea organelor de conducere și de executivă ale partidului național este un atac îndreptat împotriva conferenței naționale și în consecință constituie act de tradare față de interesele naționale politice ale poporului român din Ungaria și Transilvania.*

„Tribuna“ s'a făcut vinovată de această „lesă națiune“, și poporul românesc în 20 adunări publice prin manifestarea încrederii desăvârșite față de comitetul executiv al partidului național român a imprimat stigma tradării de neam pe fruntea „Tribunei“. Atârnă dela puterea de viață a neamului românesc, dacă va putea ori nu elimina cu desăvârșire din trupul său această cangrenă.

Iată răspunsul meu definitiv la întrebarea: ce-i cu tradarea?

Vasilie Goldiș.

două universități (București și Iași). În universitățile României, înzestrare cu laboratorii și seminarii, se cultivă astăzi gustul pentru cercetări științifice. Numărul celor cari se consacrează științei este astăzi respectabil.

Învățământul secundar, până în timpurile din urmă, se mărginea a da o educație generală. Școlile speciale fac astăzi una din preocupările de competenție ale statului. Ele au a forma o clasă de mijloc românească. Comerțul și industria sunt, prin dezvoltarea învățământului special și prin atenția deosebită care i se dă, din ce în ce mai naționale. Firește că această mărginire a învățământului secundar la o educație cu caracter general era o lacună din cele mai serioase prin urmările ei. Negocul, sub toate formele lui, de mărfuri ca și de valori, îngăduie mai ușor câștigul fără de muncă, așa că o întreagă clasă socială tindea a fi tot mai puțin românească, în România.

Astfel, îndrumarea practică a învățământului este, în împrejurările date, de o însemnată superioară.

Școală primară are fiecare sat. Totuși o bună parte din copii nu se pot bucura de lumina școlii din insuficiența personalului didactic. Uneori și din lipsa localului de școală; numai uneori, căci, mai ales în timpul din urmă, s'a clădit mult de comune, la indemnul și sprijinul bănesc al *cassei școlilor*, care a impus un *tip-model* al său.

Învățătorii României au o bună pregătire în școli normale pentru cari statul face sacrificii însemnate. În afară de munca lor de clasă ei se străduiesc — *proprio motu* — de a folosi imediat sătenilor, povățuindu-i în toate împrejurările, în biserică prin *predice*, în școală, în conferințele așa ziselor *cercuri literare*. Dela ei a pornit și e susținută și astăzi mișcarea economică, de cel mai ferocit augur, a *băncilor sătești*, a organizațiilor cooperative de *desfacere* și *consum* etc.

Nădejdea cea adevărată e în învățământul primar, și, acuma, de mai multă vreme, fiecare guvern, își are gândul întâi la dânsul.

Correspondent.

DIN ITALIA

Roma

Cum luptă arabii. — Tenorul Bonci și americanii. — Novelli, deputat...

De câteva zile ploile făcând imposibilă orice înaintare pe câmpul de război, trimișii speciali ai ziarelor se mulțumesc să povestească epizoade, în așteptarea unei noi acțiuni militare.

Astfel, deputatul de Felice, care se află la Tripolis în calitate de corispondent al poplularului ziar „Messaggero“ din Roma publică convorbirea ce a avut cu un arab rănit în urma atacului dela Sciara-Sciat și îngrijit acum de sanitarii italieni.

Din povestea tânărului negru se poate vedea cum și de ce arabii luptă contra italienilor.

„Într'o dimineață, spune eroul arab, veni din depărtare spre noi un mare „ulema“ pe un cal alb în spume. Furăm toți convocați și ne povesti că necredincioșii veniți ca să ne violeze moscheele, femeile și casele erau la Tripolis și că noi trebuie numai decât să curățim mărcața cetate, aruncând în mare pe câinii de creștini cari au avut îndrăzneala să ducă războiu contra sultanului din Constantinopol — fiul lui Alah și împotriva tuturor musulmanilor. Omorându-i, în afară de grația lui Alah, am avea și ce mânca, deoarece necredincioșii au adus cu ei orz, făină și o sumă de alte proviziuni...”

„Și pe când ulemana ne îndemna astfel să ne întorcem la Tripolis, o pasăre mare sbură deasupra capetelor noastre. „Uitați-vă, ne zise atunci marele sacerdote, iată, acesta este ingerul lui Alah, care a venit să ne dovedească bucuria lui pentru războiul ce trebuie să ducem contra cânilor creștini!“ Aceste vorbe ne impresionară foarte mult și ne făcură ca chiar în noaptea aceea să ne unim mai multe triburi la un loc și să pornim spre Tripolis. Spre dimineață, începură deodată focurile de pușcă ale vrăjmașilor, și noi, neputând opune destulă rezistență, ne întoarserăm înapoi la Ain zara,

unde furăm aspru muștrați. „Va fost teamă. — Mohamed vă va pedepsi dacă nu vă întoarceți numai decât să luptați contra italienilor“. Și în zorii zilei pasărea năprasnică ni-se arătă din nou.

„Vedeți, ne spuse marele ulema, Mahomed ne trimite ingerii săi ca să aștepte ce facem... „Și, spre seară, marele Sacerdot veni din nou să ne vorbească: „In noaptea aceasta vom apuca din nou drumul spre Tripoli. Eu voi merge în frunte... Alah mi-a dat semne că mâine va face o mare minune... pulberea cartușelor italienilor imediat ce eu voi agita steagul cel verde, se va preface în apă. „Asigurați că italienii nu vor mai putea trage în noi, la cântatul cocoșului ne-am pus pe drum. Dar când spre zi începurăm să tragem focuri de pușcă, italienii ne răspunseră... decimându-ne. Și pe când noi voiam să ne retragem, căpetenia noastră ne îndemna să mergem mereu înainte pentru că minunea lui Alah se va întâmpla mai târziu. Continuăm încă lupta, până ce bombele răpuseră până și pe conducătorul nostru și atunci o luarăm la fugă.

Seara ne-am întors acasă jumătate din câți plecasem în ajun. „Ingerii lui Mahomed, — continuă să povestească naivul care — ni-se arătară mereu și într-o bună zi ne pedepsiră de ezitarea noastră aruncându-ne foc din cer... Atunci numai socotirăm că Alah vrea cu orice preț să plecăm la Tripoli și ne întoarșerăm la luptă în oază. Acolo am fost rănit...“

La observația ce i-se făcu că toți arabii, cari nu s'au mai întors la Ain Zara, au perit în luptă, tânărul negru își ridică ochii spre cer și zise cu sfîntenie, închinându-se:

— Așa a vrut Alah!...

Cu asemenea aliați nu e de mirare că turcii au putut ține pept atâta vreme armatei italiene...

La Costanzi, anul acesta, succesul cel mare l-a avut tenorul Bonci, care de șase ani încoace e mereu angajat cu sume fabuloase la teatrele din America.

Ca unul ce a cunoscut bine pe Americani, Bonci caută să le arate justa lor valoare și vorbind mai zilele trecute într'un cerc de ziaristi, a declarat de absolut false toate legendele ce se debitează pe socoteala teatrului din noul continent și a publicului său.

Astfel, cu toate că Americanii nu sunt așa de pregătiți de secole pentru înțelegerea artei, au însă o mare voință de a ști și cunoaște operele de seamă și au reușit să fie în curent cu toate producțiile artistice. Fără a fi atât de pretențios ca publicul european, cel american știe să aprecieze cum trebuie eforturile artistului și să distingă ce-i bun de ce-i rău. Entuziasmul nu se manifestă în noul continent tocmai așa de „americanește“ cum au voit să exagereze câțiva dintre artiștii, cari au fost sârbătoriti acolo.

De asemenea, n'ar fi tocmai adevărate cele ce se povestesc asupra somptuoșității scenelor și a minunatelor execuțiuni de „ansamblu“ din New-York și Boston. De cele mai multeori faimoasele „mises eu scène“ nu se datoresc decât decorurilor și accesoriilor cari au servit deja în teatrele italiene: la scala din Milano, la San Carlo din Neapole sau la Costangi din Roma. — Spectatorul american, adăogă d. Bonci, nu se duce la teatru decât pentru un singur mare artist „di cartello“, fără să se intereseze prea mult de rest. „La Mise en scène“ sau „ansamblul“ interpretării au o importanță cu totul secundară pentru el. De cele mai multeori într-o operă un tenor italian e ținut să cânte cu câte-o prima donna rusă, un bariton austriac, un bas spaniol, etc.

E curios cum Americanii n'au deloc sau aproape de loc cântăreți buni pe când în lumea feminină se găsesc multe voci frumoase. Astfel se și explică succesul pe care-l au Italianii în America și mai ales tenorii, cari au început să fie animale foarte rare chiar în țara unde se spune că vocile cresc ca ciupercile...

Se știe că marele maestru Novelli în turneul de adio ce face acest an prin lume se va opri și în România și între piesele ce va juca va fi și

„Deputatul de Bombignae“. În privința acestei piese se povestește o nostimă anecdotă.

Intr-o zi Ermette Novelli, dorind să asiste la o ședință parlamentară se duse la Cameră să caute pe vreunul din deputații cunoscuți de el ca să-l introducă. Ne gășind pe nici unul prin culoare se îndreaptă spre o ușă pe unde văzuse că trecuseră câțiva „onorevoli“. Ușierul, necunoscându-l, dar impresionat oarecum de înfățișarea-i distinsă, îl întrebă timid:

— Domnul e deputat?

Novelli nu ezită și răspunse:

— Tocmai: deputatul din Bombignae.

Și trecu mai departe, pe când ușierul se închina, cerându-i scuze... că nu l-a recunoscut.

Roma, noemvrie 1911.

Tiberinus.

DIN GERMANIA

Berlin

Cum se fac alegerile parlamentare?

Zilele parlamentului german actual, sunt aproape numărate, iar activitatea lui legală prin urmare se va termina. Terminul noilor alegeri e deja hotărît, iar diferitele partide cu conducătorii lor în frunte, au și început vehement lupta, interesanta luptă a alegerilor! Cred, că n'ar fi lipsit de interes și pentru cititorii noștri, să schițăm pe scurt, — aruncând o ochire fugară asupra dreptului de alegere pentru cameră, — ce însemnătate îi revine lui, pe ce temelii e zidit aici, și ce însemnătate posedă în general!

Articolul 20 din așa zisa *Reichsverfassung*, are, încât privește chestiunea asta, următorul conținut: „camera se formează din deputații aleși prin vot *universal, direct și secret*. Până la o altă reformă legală, care e prevăzută în paragraful 5 al legii pentru alegeri din 31 maiu anul 1869, vor fi aleși în Bavaria 48, în Württemberg 17, în Baden 14, în Hessen spre sud dela Mainz 6 și în Alsacia-Lothringia 15 deputați, adică suma completă a deputaților va fi de 397“.

În legea amintită, constituția garantează mai întâi de toate și prevede, ca alegerile pentru cameră să fie universale. Sau cu alte cuvinte, că dreptul de alegere pentru cameră îl posedă fiecare cetățean german, în persoana căruia sunt întrunite toate pretențiunile legale și generale, neputând fi excluse dela acest drept, nici clase și nici confesiuni întregi. Dreptul de alegere, e totdeauna egal sau cu alte cuvinte acelaș, pentru fieștecine, așa că și clasele au o poziție materială mai inferioară, au acelaș drept ca și cei mai bine situați, nefiind permisă nici o ingerință mai mare a unui om bogat, asupra alegerii, față de cel sărac. Această *universalitate și egalitate* a dreptului de alegere — ce nu cunoaște mărginiri și gradări — sunt cele mai de căpetenie semne caracteristice ale sale! Ele imprimă caracterul unei supreme libertăți, dreptului de alegere german, în cadrele fiecărui stat cultural modern. Libertatea amintită strălucește și mai frumos, când vom adăoga, că dreptul de alegere nu e legat de nici un termen, în cât privește domiciliul, nefăcând legea de alegeri alte pretenții pentru cei îndreptățiți, decât numai cetățenia germană, vârsta de 25 de ani, apartinerea la sexul masculin și un domiciliu în imperiul german!

Dreptul *universal* al alegerii își deduce originea sa din constituția imperiului german dela 1849, fiind conform cuvintelor lui *Bismarck*, „ca o moștenire păstrată din năzuințele spre viață unitară, ale Germaniei“. Ca o normă regulativă, i-a servit noțiunea, ca din nou organizatul imperialism să se sprijinească imediat pe umerii poporului.

Tot deodată acest drept de alegere universal, avea să servească pentru toate statele germane unite acum în imperiu, ca un mijloc trainic de unitate națională. El primi mai întâi forma universalității și egalității, pentru ca să deștepte în inima fiecărui cetățean german interesul pentru afacerile imperiului și pentru ca să dea ocaziune fiecărui german, să ia parte intensivă la evoluția și crearea binelui și

viitorului patriei. I-s'a înpregnat caracterul egalității, în contrast evident și conștient, cu sistemul de trei clase de alegători cum se obișnuia în Prusia, ca voturile singuraticilor alegători să aibă pentru actul alegerii, aceeaș valoare și să nu cadă în cumpănă cu diferite măsuri de ponderositate, fapt, care ar fi avut de urmare că mase largi de alegători ar fi fost în posesiunea unui drept de alegere numai formal de-o valoare foarte minimală! Dreptul de alegere universal și egal, corespunde de altfel pe deplin problemelor, a căror rezolvare este depusă în mâinile parlamentului. Sunt probleme, cari preocupă toate clasele fără deosebire și toate păturile societății. Trebuie să se aibă totdeauna în vedere chestiile militare și de apărare, cari interesează direct pe fiecare german, apoi poșta și telegraful, la organizarea cărora poartă un viu interes cele mai estinse cercuri, stabilirea vămurilor și dărilor directe, apoi organizația socială a căror cumpănită și chibzuită administrare zace fără deosebire la inima fiecărui cetățean, fie că e proprietar ce are lipsă de brațe sau fie că e un simplu lucrător, ce vrea să muncească!

Mai departe constituția pretinde, că alegerea să fie directă, adică fiecare alegător însuș să pronunțe numele deputatului său și să nu — după un obicei, care s'a introdus mai târziu în Rusia — își dă terminare mai întâi o persoană intermediatoare, care ar avea apoi să ducă la îndeplinire adevăratul act al alegerii. Favorul unei alegeri directe, față de aceia care s'ar efectui prin persoane indirecte, ar fi că respectivul deputat ajungând în contact nemijlocit cu alegătorul său, ar putea desvolta cu mai mare interes în sufletele tuturor alegătorilor săi, pentru alegeri!

Sunt și alte motive puternice, cari vorbesc mai intensiv pentru alegeri directe, decât pentru indirecte și anume faptul, că în modul acesta ar putea pătrunde în parlament talente și capacități mai de seamă, deoarece renumele candidatului ce ar voi să reușască la alegeri directe, ar trebui să se extindă mai întâi în cercurile largi ale poporului.

În fine articolul 20 al constituției, pretinde votare secretă. Alegerea să nu se săvârșască prin o pronunțare publică a numelui candidatului. Votarea să nu fie verbală ci în scris, adică o votare prin bilete; ea să nu tradeze numele votantului nici chiar în cea mai neînsemnată măsură. Votarea secretă n'a fost provăzută în proiectul constituției (în opoziție cu dreptul de alegere universal și direct) și n'a fost nici când aprobată direct de către *Bismarck*.

Doar cu toată opoziția ce s'a făcut împotriva ei, totuși trebuie preferită față de votarea publică, reliefându-se prin ea cu mult mai mult voința adevărată a alegătorilor!

Deși fraza obicinuită și repetată, că un om să poseadă atâta curaj, atâta onoare și atâta putere și intimitate de convingere, pentru de a-și exercita dreptul său de alegător liber și pe față, totuși nu tuturor oamenilor le este dat să poarte în adâncul inimei lor, forța, adică acțiunea eroică. Și afară de asta, nu trebuie trecute ușor cu vederea pericolele, de cari e amenințată, eventual o exprimare precisă a glasului conștiinței, pericole cari sunt uneori atât de mari, încât pot avea de urmare ruina completă economică a unei persoane. Din cauza asta trebuie întimpinat cu deplină satisfacție faptul, că constituția țării, pretinde votarea secretă, care sperăm, că în decursul timpului va putea înlocui pretutindeni, votarea publică.

Despre dreptul de alegeri parlamentare german, se mai poate spune că el este unul din cele mai de seamă succese ale imperiului modern german. Însă, ca ori și care operă omenească, nu este absolut liber de greșeli și lipsuri, așa încât conform cuvintelor lui *Bismarck* „nu se poate totdeauna fotografia chiar cu perfecțiune și reda *en miniature*, necugetată și îndreptățită opinie a poporului“.

Doar el întrece toate celelalte legi de alegeri, cari se află în vigoare în Germania, fiind cu mult mai superior decât sistemul „celor trei clase“ din Prusia.

Corespondent.

In grădina de iarnă a „Hotelului Central“ condusă în spirit modern găsește Onor. Public beuturi și bucatăria care indestulește cele mai delicioase dretensiuni. După teatru cină caldă.

Pentru cununii și bancheturi săli separate. Zilnic taraf de țigani de primul rang. In cafenea după teatru cină exquisit.

Cu deosebită stimă:

AUGUSTIN CSERMÁK

hotelier.

Pentru d. Sever Bocu

„redactorșef“ al Tribunei zilelor lui Mangra

Instigat de stăpânul d-tale R. Clorogariu și ajutat de colegul d-tale „primenitor“ I. Schiopul, te-ai încumetat, de doi ani de zile, să insulți în cuvinte obraznice și criminale pe toți bărbații cinstiți și de seamă ai vieții noastre publice. Tras la răspundere te refugiai în dosul anonimității în calitate de redactor la ziarul amicului lui Mangra. Nu te-ai știut, că în numele cinstei și al moralei publice să faci pe gădele publicistic al renumelui bărbaților de omenie. Acum vii și mă calomniezi și pe mine încercând să mă prezinți publicului ca pe un om necorect. Astfel mă silești să mă apăr. Mă voi apăra. Voi arăta cauzele urei d-tale în contra mea și în contra amicilor mei. Și voi dovedi că-ți lipsește ori ce bază morală spre a face pe „primenitorul“ moravurilor publice.

Dr. Alex. Valda.

Criză de guvern?

În numărul său de duminică ziarul „Zeit“ din Viena publică știrea senzațională, că *dela Anul-nou incolo un alt guvern va conduce afacerile Ungariei.*

Primul ministru, contele Khuen Héderváry a declarat, că el își leagă soarta de proiectele actuale. „Proiectele noi — a zis el — vor fi reprezentate prin oameni noi“. După știrea vieneză proiectele actuale nu vor putea fi trecute prin parlament. Trebuie, deci, să urmeze proiecte noi, program nou și un pact nou.

Mai încolo, după știrea vieneză și starea sănătății lui Khuen din zi în zi îl face imposibil pentru rezolvirea afacerilor de guvernare. Primul ministru suferă nu numai de boală de ochi, ci el este chinat și de o boală gravă de nervi. Faptul acesta l-a silit apoi să părăsească desbaterea propriului buget și fără întârziere să meargă în concediu. N'avem încă posibilitatea să apreciem, dacă știrea numitului ziar vienez este absolut adevărată, ori ba.

Credem însă și noi, că, judecând situația actuală, poziția contelui Khuen a devenit insuportabilă. Adevărat, că și starea zdruncinată a sănătății primului ministru este o piedică gravă pentru conducerea mai departe a agendelor ministeriale. Dar afară de aceasta e incontestabil, că primul ministru a pierdut jocul pe întreaga linie. Urcarea contingentului pe care o promisese, n'a putut-o trece prin cameră. Iar acum și proiectele militare au fost luate dela ordinea zilei. În caz, că pe la jumătatea lui ianuarie guvernul ar încerca din nou să pună la desbatere proiectele numite, ele vor avea aceeași soartă, ca și acum.

Nu credem însă, că schimbarea guvernului să se facă atât de neted și fără de nici o zguduitoră. După noi, Anul-nou ar fi un termen prematur, ca pe atunci să considerăm de fapt împlinit depărtarea lui Khuen.

Se înșală acei ce presupun despre Khuen, că el nu s'ar nizuși să-și mențină cu cea mai mare efortare poziția disperată.

Pe oricare altul starea gravă corporală și suflătoare l-ar fi determinat de mult, să renunțe și dela funcționarea nominală, căci precum se știe, dânsul nu rezolvă nici un act, iar conducerea situației parlamentare de mult i-a scăpat din mâni.

Dar cu toate acestea dânsul cu cea din urmă efortare voințe să-și mențină poziția, și în Viena mișcă toate pietrele ca să nu piardă încrederea bătrânului monarh, care încă tot mai dă crezământ promisiunilor lui Khuen.

După știrea vieneză șeful noului guvern ar fi designat L. Lukács.

Ne îndoim însă, că persoana lui Lukács ar fi destulă garanță pentru restabilirea păcii parlamentare și mai cu seamă pentru mulțumirea popoarelor neîndreptățite ale țării. Schimbarea guvernului și a ministerului nu mai folosește aici nimic. Să vină un cabinet cu programul electoral, un cabinet, care să rezolve reforma electorală democratică, adevărată și cinstită, iar desbaterea reformei militare să o lase în sarcina noului parlament ales pe baza sufragiului universal.

Aceasta ar fi, deci, singura cale care ar aduce pacea în țară și mulțumirea tuturor popoarelor neîndreptățite.

O constatare

În legătură cu articolul d-lui dr. Aurel Vlad, publicat azi în fruntea ziarului nostru, ținem să constatăm, că la alegerea pentru congres în cercul Aradului toți tribuniștii, în frunte cu neprihănitul cavaler Sever Bocu, au votat pentru același patentat guvernamental mangrist Aurel Petrovici, avocat și director de bancă în Nădlac, despre care se amintește în articolul d-lui dr. Vlad, cu toate că „Tribuna“ scrisese articole de fond, în cari cu mult foc și multă paradă de vorbă expunea „credințele“ sale, ca să nu se aleagă în congres numai tot advocați și directori de bănci, ci să se aleagă și învățători.

Naționaliștii au candidat în cercul Aradului pe învățătorul-director d. Iosif Moldovan, dar tribuniștii au pus în mișcare toate forțele lor, ca să iasă biruitor guvernamentalul mangrist Aurel Petrovici, ceace li-a și succes aglomerând voturile din comunele Nădlac și Șeitin.

În orașul Arad cu toate eforturile lui Sever Bocu, tribuniștii n'au putut aduna pentru guvernamentalul-mangrist Aurel Petrovici, decât vre-o 30 de voturi, iar d. Iosif Moldovan a primit aici în Arad 83 de voturi.

Naționaliștii au candidat în comitatul Aradului 2 învățători: la Arad pe d. Iosif Moldovan, la Șiria pe d. Iuliu Groșorean, cei mai distinși doi învățători din dieceza Aradului. Pe amândoi i-au trântit însă tribuniștii, de bună seamă, pentru ca să se împlinească vorba: *să nu trimetem la congres tot numai advocați și directori de bancă.*

S'a constatat însă și de data asta, mai presus de orice îndoială adevărul pe care noi de mult îl cunoaștem: „Tribuna“ *una zice și alta face, ea este „intransigentă“ pentru prostirea cetitorilor ei, iar în realitate ea alege deputat la congres pe guvernamentalul mangrist Aurel Petrovici, căci treabă să i-se oblescă lui Mangra calea spre scaunul mitropolitan.*

Înzadar va protesta atunci d. O. Goga, căci va fi „prea târziu“.

Declarație pentru „ilustrul domn“

Șefcomanditarul, care este d. dr. Nic. Oncu, nu putea să rămână fără declarații de aderență, câtă vreme amicului său Mangra a primit una din 6 protopopiate, iară cucernicul său „condirector“ a primit aderențe în rate dela toți mirongrezii diecezei. Nu putea primi șefcomanditarul declarații dela protopopi și protopopiate, căci dânsul nu-i „conlăturghisitor“, dar tot este și dânsul măcar „președinte al comitetului parohial“ din Arad. Colegii sar acum pentru coleg și membrii comitetului parohial din Otlaca trimit scrisoare de iubire „ilustrului domn“.

Și știți, mă rog, cine este în fruntea celor iscăliți? Este preotul Georgiu Turicu din Otlaca, care în mai multe rânduri și înaintea multor români de omenie a declarat pe față, că el este mangrist.

„Tribuna“ publică cu litere grase aderența mangristului la adresa „șefcomanditarului“ dr. Nic. Oncu și în aceeași vreme declară războiul de exterminare împotriva acelora, cari ar avea cutezanța să-i descopere aceste „relații“ intime ale sale cu mangristul. Aceeșă duplicitate și scârboasă frivolitate, ca și cu alegerea mangristului Aurel Petrovici de deputat congresual. Dar pentru aceea d. O. Goga are voie să ucidă în coloanele „Tribunei“ pe Mangra, ucigând însă în aceeași vreme și comitetul național. Comanditarii se strică de răs. Convingerea lor este, că pe ruinele partidului național mangristul își va arbora steagul biruitor. Și d. Goga? Der Mohr hat seine Schuldigkeit gethan, der Mohr kann gehn. Căci: *getrennt marschieren, vereintigt schlagen!*

Cronica externă

Două înfrângeri diplomatice.

După răfuiala anglo-germană din cele două parlamente respective, răfuială care a aruncat o lumină atât de vie asupra culiselor misterioase ale înaltei diplomații în care se hotărăște de vicața sau de liniștea popoarelor, ziarele ne-an adus o altă știre care, dacă nu a avut caracterul de dezbatere publică al explicațiilor lui Sir Grey și Bethmann-Holweg, nu este mai puțin un rezultat al aceleiași acțiuni politice care târăse Europa la un pas de războiu.

Este vorba de demisiunea baronului Conrad de Hötendorf, care în condițiunile în care s'a făcut, cu oricâte forme de atenuare și de menajamente ar fi înconjurată face parte tot din acelaș lanț de înfrângeri ale blocului celor două puteri germane.

Care să fie cauzele acestei nesigurante de sine a diplomației celor două puteri? Experiența politică dovedește, că dacă poate exista discuție asupra datoriei statului de a nu se abate, în acțiunea sa, dela linia de morală și de justiție așa cum o înțelege omul în societate, în schimb există o logică elementară, care nu poate fi călcată nici de cele mai puternice dintre state, în orientarea lor, fără a se expune la neplăceri ca cele întâmplătoare Germaniei astă vară și fără a compromite interese pentru care au trebuit ani de zile de cea mai migaloasă muncă diplomatică.

Ei bine, tocmai această logică lipsește dela o bucată de vreme din acțiunea celor două puteri care formează blocul german.

De câțva timp acțiunea lor se perde între interese de feluri deosebite și de multeori exclusive între ele, care dau un caracter de manifestă contradicție politicii lor externe.

Să precizăm mai de aproape această contradicție:

Nevoi militare de caracter absolut nemijlocit au determinat intrarea și primirea Italiei în alianța germană, în ciuda resentimentelor ce existau între acest stat și monarhia noastră.

Din moment ce s'a judecat mai utilă alianța cu acest stat de cât rezolvarea pe altă cale a chestiunilor pendinte, între statul latin și monarhia noastră, negreșit logica ar fi cerut să se facă toate sacrificiile spre întărirea rezultatului câștigat în această privință.

De asemenea nevoi de expansiune comercială și industrială cum și considerațiunea, că islamul nu este o forță ce trebuie neglijată, au determinat Germania la o atitudine din cele mai simpatice față de lumea musulmană.

Altfel ar fi stat lucrurile când interese mai vitale ar fi apărut și care să fi reclamat o nouă orientare; atunci o nouă linie de conduită care să nu aibe nimica fals în sine s'ar fi putut stabili creând noi relații, căci în lume nimica nu poate rămâne neschimbat pentru eternitate.

Ei bine, fără a se renunța la interesele vechi, diplomația puterilor germane aliate, nu a știut să reziste la ispita de a satisface și interese de altă natură care se bat cap în cap cu cele urmărite până acum.

Astfel s'a produs răceala cu Italia și de hătărul alianței cu Italia răceala cu Turcia și cu lumea islamică. Una aliată, alta amicică a celor două puteri și în asemenea împrejurări negreșit, că diplomația lor a trebuit să-și piardă sângele rece și siguranța de sine care o avea până nu de mult.

Căci o asemenea siguranță de sine nu poate să existe decât în măsura în care-ți cunoști forțele și ești sigur de aliații tăi. Când însă nu ai aceasta deplină încredere, atunci te expui la situația de a cere demisia unui șef al armatei tocmai în urma insistențelor puterii aliate.

Acuma, că în cazul, special, retragerea baronului de Hötendorf se poate datorii și intrigilor unui ministru de externe căruia nu-i place atitudinea viguroasă a politicii inaugurate de prințul nostru moștenitor, aceasta nu are a face nimic. Chiar faptul, însă că — oricare ar fi cauzele reale — ministrul de externe, nu s'a jenat de a pune ca motiv al retragerii, nemulțumirea Italiei, înseamnă, că în situația actuală se pot ivi asemenea împrejurări, care nu denotă altceva decât înconherența și slăbiciunea acțiunii diplomatice a celor două puteri aliate.

Dr. ȘTEFAN TAMAȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Litere — Arte — Științe

MAZURKA

(Chopin 33—2)

Cântă dimineața apa în izvoare,
Frunzele plutesc pe vânt,
Trece tinerețea, trece călătore,
Umbră fără de mormânt.

Nu spera s'aducă altceva, viața,
Orbilor de muritori,
Decât ce aduce, vara, dimineața:
Picătura de pe flori.

Prinde 'n zbor momentul, râde-ți de ursită,
Trece-ți tinerețea 'n joc;
Nu-i deșertăciune mai nemărginită
Decât zdreanța de noroc.

Fii străin de toate, frânge-ți slăbiciunea,
Mai cu seamă de femei;
Fii bărbat, dar gustă din înțelepciunea
Oamenilor ușurei.

Că ades nebunii știu unde-au să meargă
Și sunt mai cuminiți ca noi,
Când răstoarnă noima celor ce aleargă
După vremea de apoi.

D. Z.

Din „confesiunile unui mîncător de opiu”

de Thomas De Quincey

Am avut prilej să observ, în diferite răstimpuri ale vieții mele, că moartea celor ce ni-s dragi, și contemplarea morții îndeobște, ne mișcă mai mult vara ca în oricare alt anotimp.

Și pricinile sunt aste trei, socot: întâi, că cerurile se arată vara cu mult mai sus, mai îndepărtate, și — dacă s'ar îngădui un asemenea solecism — mai înfînte; norii, prin mijlocirea cărora ochiul prinde mai ales distanța pavilionului albastru, desfăcut asupra capetelor noastre, sunt în vară mai voluminoși, adunați, și grămădiți în clădiri cu mult mai largi și mai impunătoare; al doilea, lumina și arătările soarelui coborînd la sfințit sunt cu mult mai potrivite a fi tipuri și caractere ale nemărginirii; și al treilea, — care-i și pricina de căpetenie — exuberanta și nesățioasa risipă a vieții în chip firesc îndeamnă mai vărtos mîntea cătră gândul protivnic al morții și stărpenia de iarnă a mormântului.

Căci se poate observa, îndeobște, că ori de câte ori două gânduri stau în relație printr'o lege de antagonism, și ființază ca prin mutuală respingere, sunt în stare a se chema una pe alta. De aici vine, că mi-e cu neputință să alung ideea morții, când umblu singur în zilele nesfârșite de vară; și orice moarte particulară, de nu mă întristează mai mult, mă urmărește însă mai stăruitor și mai îndărătnic în acest anotimp.

Poate acest fapt, și o mică întâmplare pe care nu o pomenesc, să fi fost prilejul imediat al visului de mai jos, pentru care, totuși, o predispoziție trebuie să fi existat în mîntea mea; dar odată răsărit, nu mă părăsi nici când, fărâșându-se în mii de chipuri fantastice, cari adesea numai de cât se împreunau, și alcătuiau iarăși visul original.

Credeam că era într'o duminică de maiu, că era duminică Paștilor, și că era încă prea de dimineață. Și se făcea că stau la poarta casei mele de țară. Drept înainte-mi, chiar privelește care putea fi într'adevăr cuprinsă cu vederea de aici,

dar preamărită, și solemnizată de puterea visurilor. Aceiași munți, și aceiași vale frumoasă la picioarele lor; însă munții se ridicau la o înălțime mai mult decât Alpină, și erau între ei cuprinsuri cu mult mai largi de fânate și pajști păduratice, gardurile îmbogățite cu trandafiri albi; și nici o faptură vie nu se vedea, afară numai că în țintirumul verde erau vite, odihnindu-se printre gropile cu iarbă și mai ales în jurul gropii unui copil ce-mi fuse mult drag. Întocmai precum le văzusem în adevăr, cu puțin înainte de răsăritul soarelui, în aceeași vară când acest copil murise.

Mă uitai la cunoscuta privelește, și — cum gândeam — îmi zisei tare: „Mai vrea încă până la răsărit de soare; și-i duminică Paștilor; și-i ziua când oamenii sărbătoresc cele dintâi roade ale învierii. Eși-voi din casă, vechile supărări vor fi uitate azi, căci aerul e răcoros și potolit, și dealurile înalte și întinse până la cer; și luminișurile pădurilor tot așa de liniștite ca și țintirumul; și cu rouă pot să-mi spal dogoarea de pe frunte, și atunci nefericit eu noi mai fi”. Și mă întorsei ca și spre a deschide portița grădinii mele; și deodată văzui la stînga o privelește cu totul deosebită, dar pe care totuși puterea visurilor o aduseră în armonie cu cealaltă. O privelește orientală era; și era de asemeni duminică Paștilor, și încă prea de dimineață. Și la o vastă depărtare năluceau, ca o pată în orizont, domurile și turlele unei mari cetăți — o imagine de abstracție slăbită, avută poate în copilărie, din vreo pictură a Ierusalimului.

Și nici la o bătae de săgeată, deasupra unei pietre, și umbrită de palmieri judeci, stătea o femeie; și eu mă uitai, și era — Ana! Își fixă asupra-mi ochii, fierbinte; și eu îi zisei, mai apoi: „Așadar te-am găsit în sfârșit;” Așteptai; dar ea nu-mi răspunde cuvânt. Fața ei aceeași ca și pe vremea când o văzusem la urmă, și totuși ce deosebită! Cu șaptesprezece ani înainte, când lumina lămpii căzuse pe fața ei, și pentru cea din urmă oară îi sărutasem buzele — buzele, Ană, cari pentru mine erau neprihănite! — ochii ei prididiți erau de lacrimi; — lacrimile acum se ștersese; ea părea mai frumoasă de cum era atunci, dar în toate celelalte privințe aceeași, și nu mai bătrână. Privirile-i liniștite, dar cu o neobicinuită solemnitate de expresie, și acum căutai la ea cu oarecare teamă; dar îndată chipul ei se turbură, și, întorcându-mă spre munte zări-i aburi curgând între noi; într'un moment, totul se ștersese; întunecime deasă veni; și cât ai clipi din ochi, eram departe de munți și sub lumina lămpii, în strada Oxford, umblând iarăși cu Ana — cum umblasem șaptesprezece ani înainte, când eram copii amândoi.

Trad. din original de N. Beza.

O chestie la ordinea zilei

Conflictul între diplomație și armată.

Indepărtarea generalului Franz Conrad von Hötendorf din fruntea statului major continuă a fi obiectul principal al discuțiunii în întreaga presă europeană. Interesul acesta rezultă din faptul extraordinar care a cauzat delaturarea celui mai distins ofițer din cel mai însemnat post pentru viitorul monarhiei, dela conducerea statului major al întregii puteri armate, acolo unde acest strateg și organizator genial a făcut minuni în cei cinci ani de comandare, creând o armată puternică, excelent instruită după cele mai înțelepte principii moderne, bine înzestrată și în care tot insul, soldat de rând și ofițer, își cunoaște chemarea, își știe locul la orice împrejurare și toți laolaltă sunt conștii de forța ce reprezintă.

*

Motivul îndepărtării.

E surprinzător că motivul a fost mărturisit dela început fără rezervă: ministrul de externe a refuzat a mai primi răspundere pentru situațiunea în care poate ajunge monarhia dacă înarmările vor fi continuate în măsura și în direcțiunea în care au fost începute. Iar șeful statului major, chemat a feri țara de orice surprindere și de a o ținea pregătită la orice eventualitate, a declarat că numai așa poate garanta pentru viitor, dacă se realizează proiectele ce crede indispensabile.

Sunt câteva săptămâni de când s'a vorbit de întăriri de către Italia. Știrea s'a desmințit apoi.

Au urmat pertractări între conducerea armatei și între ministrul de pe Ballhausplatz. Generalul Aufenberg, min. de război, a inspecționat diviziunea Innsbruck. Șeful statului major a prezentat Maj. Sale un memoriu. Conte Aehrenthal a contrazis. Mercuri moștenitorul tronului a fost în audiență lungă la Schönbrunn. Joi, ministrul de externe și generalul Conrad au fost amândoi la împăratul. Șeful statului major și-a dat dimisiunea.

*

Atitudinea monarhului.

Majestatea Sa a primit-o, cu cele mai elocvente semne de simpatie și de bunăvoință. Autograful imperial e, ținut în cei mai elogiși termeni: monarhul recunoaște calitățile excelente de comandant ale generalului său, și bogatele lui cunoștințe militare potențate de experiență rară, și absolvându-l de funcțiunea ce a ocupat îl numește inspector al armatei, iar pentru meritele extraordinare ce și-a câștigat îl distinge cu crucea mare a ordinului Leopoldin.

Imprejurarea aceasta dă faptului caracter și mai serios, și lasă să se zărească gravitatea intereselor cari au provocat această deslegare inevitabilă.

Clironomul a luat pe față partea generalului Conrad, într'un comunicat oficios, publicat imediat după ce a demisionat șeful statului major, din care s'a văzut că criza nu e deloc terminată.

*

Autograful M. Sale.

Autograful împăratesc, prin care se concediază baronul Conrad din postul de șef al statului major, e următorul:

Iubite bar. Conrad! Având trebuință de serviciile d-tale neprețuite pe alt teren al armatei noastre și considerând aptitudinile d-tale excelente de comandor, cunoștințele și experiențele d-tale bogate pe terenul militar, aflăm de bine să te absolvăm din postul de șef al statului major și să-ți încredințăm supraveghierea armatei în calitate de inspector general al ei. Ca recunoștință a activității d-tale rodnice de până acum, îți conferim crucea mare a ordinului leopoldin. — Viena, 2 decembrie 1911.

Francisc Iosif, m. p.

*

Atitudinea cercurilor militare.

Remarcăm următoarea declarațiune, telegrafiată din Viena biroului ungar de corespondență din partea unui înalt personaj militar:

„Trebuie considerat ca un lucru absolut stabil, că între înaltele cercuri militare competente și șeful statului major, generalul Conrad de Hö-

Numai pe proprietarii mici din suburbiul Aradului îi poate interesa că în str. Kasza Nr. 3 și 9 avem un depozit bogat de

țevi de beton acomodate pentru canalizarea ce se află acum în curgere. Prețurile cele mai convenabile.

PEPOLI și ÉBERLEIN
intreprinzător de zidiri betonice.
Telefon Nr. 675.

tzendorf, nu există nici umbra unei neînțelegeri, ci dimpotrivă un acord unanim și o colaborare unitară rară.

„Generalul Hötendorf se bucură de cea mai deplină încredere din partea comandantului suprem al armatei, arhiducele Francisc Ferdinand, iar șeful suprem al armatei, împăratul Francisc Iosif, îi păstrează, apreciindu-i meritele, un omagiu și grație fără de rezervă, și nu crută nici o ocaziune pentru a-i manifesta și în public înaltele sale sentimente de satisfacțiune și apreciere favorabilă.

Arhiducele moștenitor a asigurat pe șeful statului major de cea mai neschimbătoare afecțiune.

Războiul în Tripolitania

O nouă victorie a italienilor la Benghazi. — Barbariile arabilor. — Italia nu părăsește Tripla-Alianță. — Turcia cere părerea Angliei. — Femeile arabe în luptă. — Atentat contra unui corespondent de război.

Se afirmă, că Italia a anunțat puterilor că se vede silită să-și extindă operațiunile de război și asupra Turciei europene. Știrea aceasta, ce-i drept, n'a fost confirmată încă oficial, dar e probabil, că acțiunea italiană nu va mai putea întârzia multă vreme. De aici se explică și faptul, că turcii depun o muncă febrilă pentru întărirea forțurilor litorale. Chestiunea Dardanelor e încă nerezolvată. Rusia face tot posibilul pentru ca să exploateze situația dificilă a Turciei și să mijlocească deschiderea strâmtoării.

Astăzi au sosit puține știri de pe teatrul de război. Lângă Derna a avut loc, ce-i drept, o luptă mai mare, dar despre aceasta au sosit știri contradictorii. Turcia, cum era de prevăzut, a protestat contra bombardării porturilor arabe deschise, deși însăși rapoartele turcești recunosc, că orașele bombardate n'au suferit stricăciuni mari.

O mare victorie a italienilor la Benghazi.

Roma. — Din Benghazi se anunță, că în ziua de 25 nov. n. a avut loc o înaintare generală a trupelor italiene.

Generalul Bricolla ordonase de mai multe zile o serie de recunoașteri căci se știa că turcii cari primiseră întăriri din sud, și așteptau sosirea unui puternic trib de beduini, pregăteau o surprindere. Fură trimise mai întâi patrule de cavalerie, după care o coloană de 2000 de oameni cu cavalerie și artilerie sub comanda generalului Damico, înaintă spre pozițiunile inamicului. Ea atacă lagărul beduinilor din două părți, pe când centrul fu covârșit de ghiulelele artileriei.

Beduinii încearcă un contra-atac, care însă nu reuși, deoarece se aflau sub focurile italienilor în același timp din trei părți. Numai puțini beduini putură să scape. Ei fugiră în sat, ale cărui case fură bombardate și distruse.

Italianii au pierdut în această luptă 23 de morți și mai mulți răniți.

Roma. — Din Benghazi se anunță, că acolo au sosit noi întăriri. La Derna, unde deasemenea

se debarcă neîntrerupt trupe noi, au loc mereu ciocniri.

Barbariile arabilor

Roma. — „Giornale d'Italia“ află din Tripolis, că la ost de Henni s'au descoperit alaltăieri cadavrele alor 12 soldați din regimentul 23 de bersaglieri, cari fiind răniți au fost aduși acolo de arabi. Cinci dintre acei soldați fuseseră înmormântați de vii până la umeri, alți 3 au fost spânzurați de palmieri, pe când ceilalți 4 au fost tăiați în bucăți.

Colonelul Zara a declarat că are dovezi, că aceste barbarii au fost săvârșite de trupe regulate turcești.

Italia nu părăsește tripla-alianță

Roma. — Câțiva diplomați, fiind întrebați de ziariști dacă este adevărată știrea, că politica Italiei relativ la Tripolis ar fi stârnit neînțelegeri în sânul triplei-alianțe, au declarat următoarele:

Cercurile guvernamentale inițiate sunt convinse, că chestia Tripolitaneiei a contribuit și mai mult la întărirea triplei-alianțe. Este cu desăvârșire exclus, ca cercurile competente ale Italiei să se îndepărteze dela tripla-alianță, care se consideră ca un scut puternic al păcii. Italia nu are nici un motiv de a ieși din tripla-alianță cu atât mai mult, cu cât chestia Tripolitaneiei este rezolvată. Italia are tot interesul de a rămâne în tripla-alianță și de a menține „statul quo“ în Balcani. În această privință Italia e de acord cu Austro-Ungaria și Germania. Conflictul tripolitan e mai mult „piatra de încercare“ a triplei-alianțe.

S'a zis, că cercurile conducătoare italiene sunt indignate pentru limbajul presei germane. Aceasta însă nu e adevărat.

Soluția ce s'a dat chestiei Dardanelor în urma politicii Austro-Ungariei și Germaniei, la care a contribuit și Rusia, corespunde perfect intențiunilor Italiei.

Afară de aceasta nu trebuie să se uite, că ministrul de externe Aehrenthal a avut în ultimul timp două întrevederi cu miniștrii italieni. Cu aceste ocaziuni s'a constatat, că cele două state sunt de acord în ce privește toate chestiunile importante.

Turcia cere părerea Angliei.

Constantinopol. — Ziarul „Ikdam“ află că consiliul de miniștri a vorbit de necesitatea unei interveniri pe lângă puteri spre a se găsi o bază de tratative asupra chestiunii tripolitane. Consiliul de miniștri a hotărât să sondeze, prin ambasadorul turc la Londra, intențiunile Angliei.

Ziarul „Sabah“ spune, că Poarta a comunicat ambasadorilor săi că Italia a renunțat definitiv să blocheze Dardanelele.

Ziarele spun, că poliția a arestat alaltăieri la Pera ca spioni 2 ofițeri italieni. Ei au fost expulzați.

Femeile arabe în luptă.

Constantinopol. — Din Dehibad se telegrafiază următoarele: Forțe preponderente italiene au atacat ieri pozițiunile turcești de lângă Ainzara. S'a încins o luptă înverșunată cu baioneta, în care au luat parte și femei arabe. Rezultatul acestei lupte încă nu se cunoaște.

Constantinopol. — Ministerul de interne a primit o telegramă oficială, anunțând, că flota mediterană a Angliei încrucează prin Marea Egeică, urmărind cu atenție mișcările flotei italiene.

Flota franceză încrucează în apropierea porturilor siriene.

Atentat contra unui corespondent de război.

Roma. — Agenția Stefani anunță din Tripolis: Ieri dimineață Jean Carrero, corespondentul ziarului „Times“, care trimitea știri exacte ziarului său, întorcându-se la locuința sa a fost victima unui atentat. Rănirea lui Carrero nu inspiră griji. Atentatorul a dispărut.

Roma. — Primul-ministru Giolitti a telegrafiat imediat generalului Caneva să ia toate măsurile pentru prinderea criminalului. Pentru prinderea lui s'a publicat un premiu de 2000 lire.

O întâmpinare

Ni-se cere publicarea următoarelor rânduri:

Onorată redacțiune,

În Nr. 230 al „Românului“ a apărut un comunicat „Din isprăvile administrației ungurești“.

Deoarece acest comunicat pervertește lucrurile și prin urmare nu corespunde adevărului, și fiindcă în acest comunicat se atacă administrația în general și în special administrația comunei Boița, care aparține cercului pretorial al Cisnădiei, al cărui conducător e subscrisul, — Vă rog, ca în interesul adevărului să dați loc în prețutul d-v. ziar următoarelor explicări:

În 19 iunie a. c. comitetul comunal din Boița a desbătut sub presiunea pretorei cercul computul alodial... Computul l-a cenzurat mai înainte o comisiune. — Acestei comisiuni cenzurătoare nu i-s'a pus la dispoziție unele documente, pentru că cenzurarea a efectuit-o afară de oficiul comunal, în localitățile băncii.

Natural, că în lipsa acestor documente, — mai ales că nici explicări nu a avut cine să le dea, nefiind nici un om competent la cenzurare, — rezultatul a fost, că comisiunea a propus reprezentanței, să nu primească computul.

La pertractarea computului s'a produs și arătat reprezentanței documentele și s'au dat explicările necesare.

Și ca oricine să-și poată face idee despre seriozitatea și demnitatea — precum zice comunicatul — acestei reprezentanțe, amintesc din cele multe numai un singur lucru: — Comuna Boița are vre-o 10.000 cor. depuse la banca „Albina“. Suma aceasta formează fondul silvanal neatacabil. Libelele de depunere sunt depuse la perceptoratul reg. ung. din Sibiiu. La desbaterea computului s'a arătat și chitanța despre depunerea biletelor însă reprezentanța a declarat, că ea voeste să vadă ori banii, ori libelul de depunere.

Din aceste și din alte motive de felul acestora, reprezentanța la propunerea parohului Ioan Druhara a hotărât, că orice documente i-s'ar produce acuma, ori-ce explicări i-s'ar da, să primească propunerea comisiunii.

Unul dintre motive a fost și defraudarea sumei de 500 cor.

S'a adus la cunoștința reprezentanței, că suma aceasta nu obvine în comput, că pentru aceasta cercetarea continuă — observ, că defraudarea s'a descoperit cu mult mai înainte, și nu cum afirmă comunicatul la pertractarea computului, și nu din partea reprezentanței — și la finea cercetării necondiționat se vor replăti comunei.

Deoarece computul a fost de fapt foarte defectuos, și, notez, că comisiunea cenzurătoare a trecut cu vederea cea mai mare parte a acelor defecte, — am trimis pe revizorul pretorial, ca în înțelegere și prin conlucrarea comisiunii cenzurătoare să întregiască computul, pentru că în starea aceea nu se putea trimite comitatului. Președintele comisiunii, parohul Ioan Druhara, n'a voit să ia parte la lucrarea aceasta, tot asemenea nici ceilalți membri, deci revizorul pretorial a întregit computul și după aceea s'a conchemat reprezentanța, ca acum computul rectificat și întregit să-l

DEMETRIU SBOROȘTIAN CROITOR PENTRU BĂRBAȚI

Caransebeș, Strada Episcopiei (Casele proprii).

:: Ține permanent în depozitul său, noutăți din toate stofele. ::

Au onoare a încunoștința p. t. Onor. public din Caransebeș și împrejurime, în vederea apropiatului sezon de toamnă și iarnă, că țin în depozitul meu, în mare alegere cele mai nouă și mai variate stoffe pentru costume, și stau la dispoziția clienței mele cu bogate colecții de mustre. Mă nuzesc continuu a-mi servi solid clienții și a le îmbia numai ce e mai nou.

desbată din nou. Reprezentanta însă n'a voit să intre în pertractare. Atât în chestia computului.

In chestia defraudării sumei de 500 cor., nevoind să taiu calea cercetărilor, observ numai următoarele:

Comuna Boița are ca fond silvanal bani depuși la „Albina”. Din interesele acestei depunerii comisiunea administrativă silvanală a licvidat 500 cor. comunei. Banii i-a ridicat perceptoratul reg. ung. din Sibiu, de unde avea să-i capete comuna. Chitanța iscălită și legalizată de mine s'a retrimis primăriei comunale, de unde a ajuns în mâni încă necunoscute, cari apoi au ridicat banii dela perceptorat. Imediat ce am aflat despre aceasta, am pornit cercetare disciplinară încă înainte de a aduce reprezentanța comunală vr'un concluz, am trimis actele d-lui vicecomite, de unde s'au transpus procurorului din Sibiu. — pentru că aceasta e calea legală. După aceasta reprezentanța a decis improcesuarea primăriei la judecătoria civilă. Ei, ce să faci, dacă unor oameni le place să se umfle în penec.

E deci o minciună afirmarea comunicatului, că „administrația era să-și uite cu desăvârșire de suma de 500 cor. defraudată”.

Tot asemenea stă lucrul și cu preliminarele.

Comuna Boița capătă anual dela firma Mering și Lessel pentru pădurile vândute 16.000 cor. Din suma aceasta, în senzul ordinului ministerial sunt a se depune 70%, adică 11.200 cor. la bancă, ca fond silvanal. Reprezentanta comunală încă a primit preliminarul pe 1911, așa, ca întreaga sumă de 16.000 cor. să se folosească pentru acoperirea speșelor comunei, uitându-și, ori poate intenționat uitându-și, că 11.200 cor. nu se pot folosi spre acoperirea speșelor comunale. Natural, că în chipul acesta a rămas suma de 11.200 cor. fără acoperire, prin urmare preliminarul a fost fals. Deci reprezentanța comunală a fost convocată pe 20 iulie a. e. ca să voteze un adaus de preliminar, ca astfel și suma de 11.200 cor. să aibă acoperire. Reprezentanta comunală nu a voit însă să audă de aceasta, și nu a voit să se îngrijească nici de preliminarul anului 1912.

S'a trimis deci revizorul pretorial ca din oficiu să pregătească preliminarul, și cu ocaziunea aceasta ne-având acoperire pentru daunele comunei politice, revizorul a fost silit să prelimineze pentru comuna bisericască în loc de 2600, numai 2000 cor. pe an.

Acesta e abuzul administrației. Dacă comuna și reprezentanța ei s'ar fi îngrijit să aibă preliminar real și nu fals, ori, peste tot, un preliminar pe 1912, atunci revizorul cercual n'ar fi fost silit să prelimineze dotațiunea redusă.

Reprezentanța e provocată din nou să se îngrijească de preliminar, căci în caz contrar se va aplica § 61. din legea comunală, și atunci pentru urmări va răspunde membrii reprezentanței, dacă cumva nu va succede efortărilor administrației, ca reprezentanța comunală să judece lucrurile mai cu demnitate, ca până acum.

In sfârșit, declar că și până acuma și și deci încolo totdeauna am sprijinit și voi sprijini bisericile în împlinirea datoriilor lor culturale, fără privire la comunicate și insinuări răutăcioase.

La inițiativa mea tocmai acuma e în curgere lucrul ca să se facă un fond cultural, din a cărui interese să se acopere dotațiunea bisericeii în suma de 2600 cor. ca astfel în viitor suma aceasta să fie asigurată. Acest fond e a se forma din suma vânzării unei păduri. Până acuma nu s'a putut termina chestia, pentru că reprezentanța comunei pentru motive ridicole, se opune vânzării.

Cismădia, în 8 noemvrie 1911.

Cu deosebită stimă:

dr. Schuster subprefect.

INFORMAȚIUNI

Arad, 5 decemvrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță neînsemnată schimbare în temperatură și pe alocurea, mai cu seamă în părțile nordice ale țării ploii.

Prognostic telegrafic: pe alocurea ploii, la nord vreme moderată.

Temperatura, la amiază a fost 2°2 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klgr.)

Grâu pe aprilie	Cor. 11.82
„ „ maiu	„ 11.70
Secară pe aprilie	„ 10.36
Cucuruz pe maiu	„ 8.43
Cucuruz pe Iulie	„ 8.49
Ovăs pe aprilie	„ 9.84

Redacțional. Cu începere de azi d. Constantin Noe intră în redacția „Românului”.

Trădători executați. Din Dehiabad se telegrafează: O deputațiune de șeiki arabi trădători sub conducerea unor ofițeri italieni s'a prezentat marelui seik al tribului Senussi la Gafiligi, rugându-l să se lapede de către turci. Intreagă deputațiunea, între cari și un ofițer din statul major italian, a ajuns în prinoare turcească și toți au fost executați în mod statarial.

Ciocnirea din canalul Suez. Din Londra vine știrea, că crucișătorul „Delorme” s'a ciocnit în canalul Suez cu o barcă, în care se aflau patru persoane. Barca a fost răsturnată. Trei dintre pasagerii bărcii s'au înecat.

Soldat condamnat la moarte. Din Ville, în Franța, se anunță, că pe când tribunalul militar era ocupat cu procesul unui soldat dat judecării pentru insubordonare, soldatul Beusebock, care fusese citat ca martor, a lovit pe președintele tribunalului cu chipul în față. Soldatul Beusebock a fost condamnat la moarte.

Mulțumită publică. La concertul aranjat de către tinerimea universitară rom. din Cluj în 23 noemvrie 1911, în favorul înființării societății de lectură, au binevoit să trimită oferte adecă să susțină următorii domni:

Banca „Economul” 25 cor., I. P. S. Ioan Mețianu, dr. Vladimir de Repta, dr. Vasile Bianu, dr. Zosim Chirtop, dr. Grigoriu Moldovan câte 20 cor., dr. Nicolae Oncu, Traian Păscuț, banca „Vlădeasa”, doamna Aneta Zehan câte 10 cor., dl Iosif Oarga, Ladislau de Pop, dr. Teofil Bogdan, dr. Ilie Mariș, dr. N. Hângănuț, Ioan Pașca, Ioan Hossu, Vasile Ianza, Valentin Drăgan, Florian Cocian, Șandor Agoston câte 5 cor., Valeriu Rusu 4 cor., Vasile Rusu, banca „Cordiana”, Ioan Hațiegan, Filon Roman câte 3 cor., dr. Iuliu Pordea 100 cor., dr. Amos Frâncu 16 cor., dr. Ștefan Morariu 12 cor., E. Bian 8 cor. d-na Bozac 7 cor., dr. Ilie Dăian, dr. Vicaș câte 6 cor., Petru Checișes 5 cor., Augustin Cozma, G. Béres, d-na Laura Ranta, Antoniu Mandea, dr. E. Hațiegan câte 4 cor., Eliseu Moga, V. Șteu câte 3 cor., dr. Petru Musca, Baziliu Podoaba, dr. Vasile Romanțai, Petru P. Barițiu, Gavril Carșai, M. Radu, Augustin Cupșa, Romul Pop. Gheorghe Farago, N. Simu, câte 2 cor., Liviu Miclea, I. Iiescu, I. Murășan, dr. Bardoși, Ioan Galoș, dr. Aurel Nyilvan, N. Dénes și N. Baciu câte 1 cor.

Primească marinimoșii domni, cari au binevoit să ne sprijinească nobilul scop și cu această ocaziune cele mai călduroase mulțumite. Cluj, în 3 decemvrie 1911. Octavian Rusu prezident. Vasile Pașca cassar.

Import de carne din România la Viena. Membrii în consiliul comunal Nagler, consilier imperial, și Kleiner din Viena. s'au întors din călătoria de studiu ce au făcut în România pentru a se convinge despre cantitatea și calitatea de carne ce poate exporta țara. Dâșii vor refera primarului detaliat despre experiențele lor. In un raport oral s'au declarat foarte satisfăcuți de rezultatul anchetei, în cursul căreia au vizitat mai multe gospodării de îngrășare, cele dela Roman, Băcău, etc., și s'au convins că România dispune de număr însemnat de vite gata pentru a fi duse la abator. De prezent sunt în Moldova 13.700. în Muntenia 5.900 vite la îngrășare. In anii din urmă s'a sporit în măsură considerabilă contingentul la boi cu 196.000, vaci 170.000, oi 6 milioane, rămători I milion. In timpul cel mai scurt orașul Viena va începe a comanda cantități mari în România.

Intervenția României la Sofia. „Budapesti Hirlap” publică o convorbire ce ar fi avut-o un corespondent al său din București cu un funcționar superior la legațiunea bulgară din Sofia, care ar fi dezmințit intervențiunea României la Sofia în chestiunea evenimentelor din Peninsula Balcanică de care au vorbit unele ziare bucureștene. După acest corespondent, diplomatul bulgar ar fi declarat că o asemenea intervenție nu se putea face de oarece nu e conformă cu demnitatea statului. Același diplomat ar fi declarat că Bulgaria nu intenționează a strica pacea în Balcani și că nu are nevoie de o intervenire străină pentru a urma pe această cale pacifică.

In jurul furtului Glocondei. Comisarul Casalli a sosit la Bruxelles, spre a începe noui cercetări în chestia furtului „Mona Lissei”. Cercurile oficiale refuză însă ori ce informațiune asupra rezultatului cercetărilor.

Mănăstire atacată de o bandă. Poliția din Petersburg a arestat eri o bandă compusă din 26 membri. în momentul când voia să pătrundă într-o mănăstire de călugărițe. Banda se compune în mare parte din studenți, studente și muncitori.

In atențiunea băncilor noastre. Pe 10 crt. este convocată la Cluj, din partea uneia dintre cele două asociații regnicolare de institute de bani din capitala țării, o conferență în scopul întemeierii unei „secții ardeleni” a asociației din chestiune.

Dupăcum suntem informați conducerea asociației și aranjatorii întrunirii din Cluj desvoltă o activitate febrilă și se sfoțează mult pentru a atrage în sfera lor de interese și institutele de bani române din Transilvania, invitându-le și îndemnându-le în scrisori speciale a lua parte la constituirea „secției ardeleni” proiectate.

Cum institutele de bani române din Transilvania și Ungaria au în „Solidaritatea” noastră o organizație proprie, mult mai veche și mai înaintată în toate privințele, decât asociația regnicolară, ce acum voiește să opereze și în mijlocul nostru, intrarea băncilor noastre în sânul acestei asociații o aflăm cu totul superfluă și fără scop, mai ales, că fără a putea oferi avantajii mai multe decât „Solidaritatea”, ar impune băncilor noastre numai sacrificii bănești simțitoare.

Acesta este totodată răspunsul nostru la mai multe întrebări, ce ni-s'au pus din cercurile băncilor noastre în legătură cu conferența convocată pe 10 crt. la Cluj.

Advocat al Comunității de avere a fost ales — după cum aflăm — în ultima ședință de comitet cu unanimitatea voturilor d. dr. Caius

M. BRAUN

magazin de haine bărbătești și copii **Arad, strada Jozsef-föherceg 3.**
(viz-a-vis de statua lui Kossuth).

Mare depozit spre ales. — Prețuri ieftine. — Despărțământ deosebit pentru comande după măsură.

Brediceanu, adv. în Lugoj. Dorim ca această alegere să fie întru binele grănițierilor și apărarea drepturilor lor, contra cărora s'a păcătuțit atât de mult în timpul mai nou.

Procesul unei bande de falsificatori. Din *Budapesta se anunță, că 14 unguri și 4 români au înființat acum doi ani două mari ateliere pentru falsificat bancnote, înzestrându-le cu cele mai perfecționate mașini. Unul dintre aceste ateliere se afla la Gyms în Ungaria, iar celalalt la Tg.-Ocna în România, în care lucrau alternativ. Când erau urmăriți în Ungaria se refugiau în România și vice-versa. Această bandă a operat în acest mod timp de doi ani, fără ca autoritățile ungare și române să le fi putut da de urmă. Banda fabrica piese ungare de cinci coroane, dar mai ales bancnote românești de 20 lei, inundând România cu bancnote false. Când guvernul român introdusese bancnotele noi, falsificatorii cari continuau să fabrica bancnote vechi, au fost prinși. Intâi au fost prinși membrii bandeii din România, cari au trădat apoi și pe falsificatorii unguri.*

Procesul lor se judecă acum la Oșorheiu.

Substituit de dirigent la filiala din New-York a „Albinei“ a fost numit d. *Eugen Vancu*, actualul casier al centralei.

Un lucru condamnat. Precum suntem informați, scrie „Rev. Ec.“, un domn funcționar în activitate dela o bancă românească, al cărui nume îl reținem deocamdată, cutieră Săliștea și comunele din jur, pentru a face acviziții de asigurări asupra vieții pentru societatea „Victoria“ din Berlin, defaimând în acelaș timp noua noastră bancă de asigurare, că n'ar putea oferi condiții atât de favorabile și nici n'ar fi atât de sigură.

Deși suntem convingși, că vorbele d-lui acvizițor al „Victoriei“ berlineze nu prea vor prinde la sălișteni și cei din cercul Săliștii, întrebăm totuș: compatibilă este o astfel de purtare a unui funcționar de bancă român față de instituția fondată de băncile românești, între cari și de institutul său propriu — tocmai acum în preajma începerii activității ei?

A da întreg sprijinul moral și material noului nostru institut de asigurare, credem, că este datoria tuturor românilor de bine și în special a băncilor noastre și a cercurilor grupate în jurul lor!

Alegeri. La congresul național-bisericesc în dieceza Caransebeșului au fost aleși următorii deputați preoțești: I. P. Cuv. Sa părintele arhimandrit *Filaret Musta* în Caransebeș, P. Cuv. Sa părintele protosinghel *dr. Iosif Tr. Badescu* în Vârșeț, protopresbiterul *Andrei Ghidiu* în Oravița, protopresbiterul *dr. George Popovici* în Lugoj, protopresbiterul *Sebastian Olariu* în Făget, protopresbiterul *Ioan Pepa* în Jehel, adm. protopresb. *Sofronie Nedici* în Biserica-Albă, adm. protopresb. *Augustin Ghilezan* în Ciacova, adm. protopr. *dr. Ioan Sirbu* în Mehadia și preotul *Ștefan Popa* în Petrovasela.

Bustul lui Ion Mălorescu. În parcul Bibescu din Craiova, se lucrează cu mare activitate la așezarea monumentului lui I. Mălorescu, sub conducerea personală a sculptorului I. Iordănescu din București, autorul acestei opere.

Sumele încasate de teatrele parisiene pe 1910.11. Teatrele din Paris au încasat în cursul anului curent enorma sumă de 27.730.000 cor. Localurile mai mici cum sunt cele pentru concerte 5.380.081. Numai autorii au primit ca tantieme 3.487.685 cor.

Aniversarea luptei dela Borodino. În anul viitor se împlinesc 100 de ani dela lupta lui Napoleon I-ii pe râul Borodino, în campania din Rusia. Guvernul rus a luat hotărârea să înființeze cu această ocazie un muzeu național cuprinzând toate documentele privitoare la compania cu arme, uniforme franceze etc.

Țarul va fi președinte de onoare al acestui muzeu.

Universitate populară în Constanța. La Constanța s'a înființat o universitate populară care și-a deschis cursurile în ziua de 14 noemvrie, cu sediul la gimnaziul local. Se vor ține de 3 ori pe săptămână, conferințe publice.

Cel mai vechiu arbore din lume. Cel mai vechiu arbore din lume este Bo Gaha „arbor sacru“ care are douăzeci și două de secole de existență. El se înalță la Anurao hapura vechia capitală a regilor din Ceylan.

Este un smochin care se zice, că provine din-

tr'o ramură culesă dela arborele sub care s'a odihnit Boudha.

A fost plantat în 287 înaintea lui I. C., cu vre-o 30 de ani după expediția lui Alexandru cel mare în India, el are acum două mii două sute de ani.

Câte n'a văzut până acum acest arbore?...

O princesă pe câmp de războiu. În ultimul număr al unei importante reviste franceze, se poate admira o splendidă fotografie a ducesei de Aosta pe unul de pe vasele italiene ce duc războiul de exterminare în Tripolis. Suava figură de femeie respiră atâta grație și bunătate încât sunt sigur că prezența ei va îndulci multe suferinți pe câmpul aprig unde moartea azi nu mai zâmbește a glumă.

Războiul, crunta măsură a nesățioșilor și puternicilor, câte lacrimi de femeie nu face el să curgă!

Neascultate însă, sunt la declararea lui soțiile și mamele, iar când votul și ruga lor pentru pace, mereu pentru pace, răsună în pustiu, resemnate ele pornesc și se încearcă a îndulci, a mângăia și pansa, acolo unde nu au putut opri să nu fie sânge și răni. Suava și dulce figură de princesă ce plecată din patrie cu tovarășe hotărâte ca și ea să muncească fără de preget la căutarea răniților, ce pline vor fi gazetele Italiei de zâmbetul și bunătatea sa! Mai cu seamă că nimeni din cei străini, nimeni din ceice mai pot spune adevărul curat, nu mai are drept d'a sta în țara cucerită de supușii regalei ei familii.

Ziariștii marilor cotidiene europene au fost siliți sau să plece sau să cânte bunătatea italienilor față de noii lor supuși, iar cum atrocitățile civilizației moderne întrec orice imaginație, presa dreaptă, în nepărtinitoarea caritate:

„Ai sosit unde e durere și jale, cu mâinile tale moi și alinătoare, îți vei împărți mila pentru ai tăi, pe când desigur straje și-se va pune, perdele se vor trage ca să nu vezi, să nu auzi torturile îngrozitoare, copii puși în frigare și mamele ucise ca pe câni, ai rasei ce nu are drept vină decât că sufletul îi este învăluit cu pieleță mai puțin albă ca aceea a supușilor tăi.

Ești puternică, ești princesă fii deci aceea ce se roagă pentru iertare, și smulge barbarei torturi atâtea nevinovate ființe“.

Astfel ar fi vorbit poate gazetarii Europei, frumoasei ne poate de rege venită săi spuie cuvântul ei blând la cei ce suferă. Dar gazetarii au plecat și redactorii foilor italienești singuri vor umple coloane despre suava, buna și dulcea princesă, despre curajul și noblețea trupelor, pe când pe stradele Tripolisului mii de bătrâni, de copii și femei vor cădea isbiți de moarte, nevăzuți, neștiuți de nimeni, căci cu vâl gros, vâl de sânge și-a acoperit zeita civilizației, a dreptății și bunătății ochii ei așa strălucitori până ieri.

Restrângerea libertății presei în Serbia. Dupăcum am arătat, ministrul de finanțe sârb Stoian Pratici, a afirmat în repetite rânduri că, imediat după votarea bugetului, guvernul va prezenta în Skupcină noul proiect de lege asupra presei. Deoarece, prin modificările propuse în noul proiect de lege asupra presei, libertatea presei ar suferi restricțiuni, ziariștii din Belgrad au convocat o întrunire pentru discutarea noiei legi.

Cartea verde a Bulgariei contra independenței. Cartea verde a guvernului bulgar asupra ultimelor evenimente este aproape terminată. Dupăcum se știe această carte va arunca o vie lumină asupra evenimentelor în legătură cu proclamarea independenței Bulgariei.

Senzaționala arestare din Cernăuți. În Cernăuți a produs o enormă senzație arestarea directorului comitetului țării, anume Zenta (?), care, în calitate de casier al „Crucii Roșii“ de sub președinția guvernatorului Bleyleben, a defraudat suma de 100.000 de cor.

Junii turci și aromâni. Foaia „Correspondance de l'agence d'Ilienes“ publică sub titlul: Alianța junilor turci și propaganda română în Macedonia, un articol în care după ce citează pasagii dintr'o scrisoare a asasinatului episcop Emilianos de la Grebena atacă pe românii din Macedonia relatănd o convorbire ce ar fi avut-o un partizan al mișcării naționale române, anume Vangheli Gociman cu mai mulți țărani din regiunea Coriței. Acesta ar fi spus țăranelor că românii sunt aliați cu turcii, că oricine ar avea vre-o nevoie să se adreseze deputatului român F. Mișu și senatorului V. Bațarie căci are să fie satisfăcut la moment.

Mai mult chiar decât autoritățile turcești pot folosi românii. Acestea ar denota o alianță între aromâni și junii turci.

Federațiunea aeronautică internațională a decis în congresul său la Roma, că proxima conferință internațională de aviațiune va avea loc în anul 1912 la Viena.

Maria Foresen, actriță română, are succese mari pe scena teatrului Hansa din Hamburg, în rolul principal al vodevilului „Ma Gosso“ de Yves Mirande și Henry Caen, muzică de M. Iacobi. Ziarul „Hamburger Fremdenblatt“ îi publică fotografia în suplimentul său ilustrat, dela 2 decemvrie n.

D. dr. Simionovici, președintele clubului deputaților români în Reichsrat a declarat că deși Bucovina nu e considerată în proiectul prezentat de guvern, totuși, și aci se va face regularea fluviilor, cu ajutorul statului, care va contribui cu 5 procente la spese, restul va fi purtat de către țară și particularii interesați.

Prințul moștenitor la vânătoare în Ungaria. Invitat de margraful Alexandru Pallavicini, prințul moștenitor Francisc Ferdinand a fost luni dimineața în Pusztaszer la vânătoare. Vânătoarea s'a făcut, după masă în Ujmajor.

Știri false despre abdicarea M. Sale monarhului. Ieri în ediția de seară a lui „Zeit“ apăruse știrea, că la bursa din Viena s'a răspândit șvonul despre abdicarea M. Sale monarhului, din care pricină cursurile au scăzut mult. Ziarele, ce-i drept, n'au reproduș știrea aceasta, dar pare curios, că procuratura din Viena, care altădată pășia foarte energic față de astfel de știri, de astădată n'a confiscat ziarul în chestiune. Incontestabil, că știrea aceasta falsă se explică din comunicatul moștenitorului de tron referitor la criza Conrad. Tocmai pentru motivul acesta „Agenția telegrafică oficială“ din Viena a telegrafiat orașelor din străitate, declarând, că într'adevăr, comunicațiile acelea sunt lansate de către cercurile militare, dar nu și din partea moștenitorului de tron.

Din Paris vine știrea, că în numărul său de azi „Matin“ susține știrea despre apropiata abdicare a M. Sale monarhului *Francisc Iosif*.

Bugetul bulgar pe 1912. Ministrul de finanțe bulgar a depus bugetul pe 1912. Veniturile sunt de 188,578,440 și cheltuelile 186,560,855 așadar un excedent de 2,017,585. Față de vechiul buget, cel nou se prezintă cu o diferență în plus de 10,133.14 datorite faptului creării a două ministere: al agriculturii și al căilor ferate.

Un om de stat mort sărac. *Generalul Budiștianu* fost președinte al senatului României, decedat zilele acestea n'a lăsat decât o sumă de 1000 de lei destinați pentru înmormântare.

Acest strălucit militar care a ocupat cele mai înalte funcțiuni în stat n'a lăsat familiei altă avere decât amintirea faptelor sale frumoase și a eroismului său de pe urma căruia s'a ales cu un glonț, pe care l-a purtat aproape 40 de ani, dela războiul din 1877.

Aviz! Fiecare român de bine, care are lipsă de mașini agricole, motoare cu benzin, ferării, arme, etc., să cerceteze firma românească *Frații Burza din Arad*, (Borosbény-ter). Sprijiniți pe Români!

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Biru central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmuța.**

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Bibliografi.

La Librăria diecezană din Arad se află de vânzare:

Metodica gramaticii, aritmeticii și geometriei, lucrare pentru normaliști, învățători și institutori	6.—
Psihologia precedată de Somatolepie și urmată de logica elementară de dr. Pipos	2.40
Brătescu-Voinesti, Neamul Udreștilor, schițe și nuvele	—30
Zamfirescu D., Lydda, nuvele	—60
" Farfaut, nuvele	—30
Gorki M., Scene din viața vagabonzilor, trad. de Carp	—60
Andreiev L., Anatema, piesă, pentru care Sinodul rus l-a escumunicat pe autor din biserica creștină	—60
N. Iorga: Generalități cu privire la studiile istorice	—50
— Studii și documente cu privire la Istoria românilor, vol. XX	10.—
— Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. Influențe și conflicte	—30
Sărbătorirea profesorului N. Iorga cu ocazia împlinirii a 40 ani de viață. Câteva articole din ziare și reviste	—40
Pavlescu C.: Poezii	3.—
Metodica Matematicii de Gh. V. Costescu	5.—
Metodica limbii române de Gh. V. Costescu	5.—
Metodica Istoriei și Geografiei de Gh. N. Costescu	7.—
Culea D. Sp. Învățământul despre natură în școala primară	3.50
Curs de pedagogie teoretică și practică de Gabr. Compayre	2.—
Metodica limbii românești de Lupu—Antonescu—Nicolescu și Ciocărlie	5.—
Curs elementar de Psihologie de Lupu C. I.	4.—
Marinescu—Avram Treptele didactice formale	3.—
Davlov Jocuri și jucării pentru copii	1.50
Cum își învață Gertruda copii trad. de Borgovan	1.50
Pedagogia lucrată pe bazele psihologice și etice ale realismului Herbartian de Popescu I.	4.—
N. Iorga: Turburările bisericesti și politicianismul 1910—1911.	—35
— Serbările dela Blaj	—70
— Un biruitor, Radu-Vodă Șerban	—50
— Ceva despre Ardealul românesc și viața culturală românească de astăzi	—60
I. Stanca: Școala română și învățătorul român din Ungaria în lumină adevărată	1.—
Dr. Ghibu O.: Despre educație	1.50
Carlyle Th. Munca, Sinceritate, Tăcere, pagini alese	—30
Carlyle Th., Eroii	2.—
Panfile T. Țărișoare de aur	—30
Anestin V., În lumea spiritelor, istoria manifestărilor spiritiste	—60
Flamarion, C. Lumen	—60
Verne I., Ocolul pământului în 80 zile, trad. de Leca	1.20
Andersen, Grădina raiului și alte povestiri	—60
Nemțeanu B., O călătorie în lumea albilnelor	—30
Ținc N. Versuri pentru copii	—30
Wildenbruch E., Invidia, trad. de Nădejde I.	—30
Maupasant, Tare ca moartea, roman	1.20
Russo, Cugetări și amintiri	—30
Demetriad M., Renegatul	—30
Chendi Il., Portrete literare	—30
Organizațiunea învățământului popular din Ungaria de dr. Baló I., trad. de dr. P. Pipos	3.—
Istoria pedagogiei de dr. P. Pipos	4.—
Herbart și educația prin instrucțiune de Herbart	—60
Curs practic de lucru manual cu figuri explicative de Fl. Ilioasa	—60
Elemente de pedagogie de Conta-Kerubach	4.—
" " " " " " " "	3.—
Dr. Nestor Șimon: Vasile Nașcu, viața și faptele lui în legătură cu luptele grănițerilor năsăudeni pentru asigurarea averilor și fondurilor grănițarești	6.—
Păcurariu I.: Elemente de estetică	1.20
Dr. Onișor V.: Legiuirea țării noastre	1.—
Manual de gimnastică suedeză de Ioan Bucovinean	4.20
Școala română și învățătorul român din Ungaria în lumină adevărată de I. Stanca	1.—
Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar și la educația populară de dr. A. Ghibu.	1.—
Chestinai de educațiune și de didactică experimentală de Stefan Kiritzescu	2.50
Chestiuni de Psihologie aplicată la educațiune de St. Kiritzescu	2.—
Theoria educațiunii după principiile lui Herbart de St. Kiritzescu	3.—
Metodica învățământului de Fl. Christescu și I. G. Bratu	6.—
Pedagogia de G. Assan	5.—
Ideile peagogice ale lui John Locke de I. Găvănescu	2.—
psihologia emfiscă sau știința despre suflet între marginile observațiunii de I. Popescu	4.—
Scriptologia sau modul de a învăța ertitul scriind	1.60
Dicționar universal al limbii române de L. Șăineanu	8.—
Metodul fenomenic aplicat la învățarea cetitului și scrisului românesc de Boieriu-Codrea	2.—
Schițare de prelegeri pedagogice de I. Fr. Herbart trad. de Florea A.	1.—
Caragiale: Schițe nouă	2.50
Oardă P. C.: Raze de lumină	2.—
Catkrein S. I. V.: Concepția catolică despre lume în trăsăturile ei fundamentale cu specială privire la morală. Căluza apologetică în problemele mari ale vieții pentru toți oamenii culti, tradusă de F. Th. Falewski	1.—
Charles Sane Teor: Sistemul solar. 2 vol. trad. de Anestin	—60
Dușmanii reformei învățământului în fața pedagogiei moderne I. Nădejde	1.—
Învățământul popular în Bulgaria de Cristescu	—80
Problema învățământului oamenilor în Franța de El. Constantinescu	3.—
Metoda practică de cusut, croit și confecționat rufăria în special cu 192 figuri în text de I. Dinescu	4.50
Analise psihologice de dr. Iosif Blaga	2.50
Organizarea liceului în Germania și la noi de C. G. Ionescu	3.30
Ideile lui John Hocke asupra educațiunii de P. C. Cioflan	4.—
Lețiuni practice din Istoria naturală de R. Prișcu	2.—
Elementele psihologice de I. Găvănescu	4.80
Regenerarea prin cultura fizică de I. Zăvoianu	2.75
Didactica specială sau metodică învățământului în școala primară de G. Pa-Patriciu	2.—
Istoria pedagogiei de Gr. Borgovan	3.—
Îndreptar teoretic și practic pentru învățământul intuitiv de V. Gr. Borgovan	2.40
Copii cu rele porniri și școlile de îndreptare de C. Meissner	1.50
Modele de cusături naționale de E. A. Marghiloman	—80
Educațiunea copilului nostru de C. D. Schianu	1.—
Treptele formale ale învățământului de dr. P. Șpan	1.60
Idei pregătitoare în pedagogie de dr. P. Șpan	3.—
Metodica școlii populare de dr. P. Pipos	5.—
Didactica de dr. P. Pipos	4.—
Pedagogia de dr. P. Pipos	2.—
Didactica magna de Amos Comenius	cor. 1.55
Câteva idei asupra educației de Hocke, trad. de G. Coșbuc, partea I. și II.	2.50
Pedagogia practică de Ad. Mathias	2.—

Calendarul Minervei pe 1912	1.20
Calendarul Lumei ilustrate	1.50
Calendar diecezan cu șematism	—50
Calendarul Posnașul	—60
" Amicul poporului	—75
" Săteanului	—40
" Poporul român	—40

Din compozițiile lui Ciprian Porumbescu:

Fascicola I. coruri bărbătești	2.—
" II. " " "	1.50
" III. " " "	1.50
" IV. " mixte	1.20
" V. La malurile Prutului, (vals) pentru cor bărb. cu acomp. de pian	1.50
Fasc. VI. Trei coruri mixte cu acompaniam. instrumental	1.50

Gottschall trădătorul, trad. de Franțuzescu	—30
Gantier Th: Aria Marcella, trad. de Davidescu	—30
Theodorian Caton: La masa calicului, nuvele și schițe	1.50
Din cărțile sfinte: Proverbele lui Solomon	—25
Ecou: I. P. Țincoea Predicatorul vol. I. Predici duminecale	1.20
Introducere în pedagogia lui Herbart de Chr. Ufer	1.—
Leonard și Gertruda de Pestalozzi	3.10
Psihologia pedagogică de Em. Martig	3.50
Conferințe populare II, de G. Coșbuc	1.—
Cântece și coruri școlare de Chiriac-Bănulescu și Saxu	1.50

Planul de învățământ și îndreptarul metodic pentru școlile populare confesionale gr.-or. române, aprobat de d. ministru de culte sub nr. 7311—1911 și confistul mitropolitan gr.-or. român sub 178 M. 1911, prețul cor. 3.— plus 30 fileri porto postal.

Calendarul Minervei pe 1912	1.25
Delavrancea: Liniște și Trubadurul	2.50
stăpânea odată	—80
Manzonii Logodniciei	—80

A apărut și se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad **Calendarul pe anul bisect dela Christos 1912**, cu un bogat cuprins de articole literare economice, poezii, glume și mai multe ilustrațiuni, între cari amintim pe a apostolului neamului *Nicolae Iorga* și a marelui mecenat *Vas. Stroescu*. Cu șematismele diecezei Arad și Oradea-mare. Prețul unui exemplar cu șematism 50 fil., fără șematism 30 fil. Revanzătorii capătă rabat.

La comande să se alăture și pentru porto postal 20 fileri de fiecare carte.

A apărut

„LA MASA CALICULUI“

Schițe și nuvele

de

Caton Theodorian.

Se găsește la toate librăriile din Ardeal pe preț de 1 cor. 50 fil., sau la autor, București, str. G. D. Pallade 49, în schimbul costului plus 10 fil. porto.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

T. P. econom, Székesút. — Ziarul se trimite la adresa d-tale cu începere din 6 l. c. Abonamentul până la finea anului face 2 cor.

Redactor responsabil: Atanaslu Hălmăgian.

Se caută

un candidat de avocat

cu praxă bună pe lângă condiții favorabile, în cancelaria

Dr. Ioan Margita,
advocat în Algyógy.

Caut

un candidat de avocat

cu praxă bună pe 1 Decembrie. Condiții foarte favorabile.

Dr. Alexandru Morariu,
advocat în Hapfálau (Erzsébetváros).**O orecătoare (bonă)**

pentru un copil de 3 ani, află aplicare imediată la o familie românească. Leafa:

30 cor. lunar și proviziunea întreagă. —

A se adresa la administrația ziarului

„Românul“.

Vin de vânzare.**500 Hl.** din anul 1911. Să vinde și cu hectolitru la 48 cor. alb, à 52 cor. roșu.

Vin vechiu à 60 cor. alb, à 62 cor. șiller.

Rizling din 1902 à 80 cor.

Aurelia Dr. Petran
Arad, str. Lázár-Vilmos Nr. 4.

Sunt recunoscute de calitate cea mai bună

GHETELE

pentru domni, doamne și copii, pregătite în atelierul propriu al „Asociației călătorilor Aradani“ și se pot procura cu prețurile cele mai moderate.

Director: IUSTIN OLAR.

ARAD, Szabadság-tér Nr. 14.
(Filiale în FISCHI și CERMEI).**Preluare de opsătarie.**

Am onoarea a aduce la cunoștința onor. public că am preluat

Ospătăria Park

(„Park-vendeglő“).

unde sub conducerea mea să capătă peste zi în orice timp mâncări bune și beuturi curate. —

De serviciu prompt și cu acuratețe asigur pe onor. public dinaintea și aștept sprijinul onor. public.

Cu stimă:

Albert Kaiser
ospătar.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte

recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weltzer János,
(Palatul minorităților).Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.****Grill Károly**

lăcătuș-tehnic, mașinist.

Világos. (Casa proprie.)

Primește orice comande de specialitate, d. ex.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. — Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai bună execuție. — Cumpene, greutăți, mașini economice.

Stropitoare de vie se capătă și se reparaază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

ASSAEL Telef: 835
IACOB și FIUL

Arad, drumul Radna 23.

Fabrică de mașini, motoare, instrumente și mașini agricole. Lifturi de povară. — Planuri și preliminarie gratuit.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plată.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrierului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți capăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DANIEL

întreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.**Desfacere de
prăvălie!!!**Marfa din magazinul meu
voi vinde-o

cu prețuri foarte reduse.

Desfacere autorizată s'a
început de câteva zile.**In săptămâna
asta se vinde:**mănuși de pieleglacé
pentru dame,
specimene fine, negre, albe
și colorate.Părechea **75 cr.****Stofe pentru
costume și haine**

negre și în toate colorile.

HOFFMAN SÁNDOR

ARAD, (Palatul teatrului).

Pânze și șifonuri Confecție pentru dame
și fete. — Covoare,
perdele, plapome, blănării.**Se vând**cu prețuri uimitoare de
ieftine, până ce se va
desface asortimentulFlanele tenis fine în
preț de 25 cr. Fla-
nele de dame în toate
colorile.**Rog priviți ga-
lantarele mele!!**

Recomand magazinul meu de modă pentru femei și bărbați de galanterie.

Dispon de orice marfă pentru sezonul de toamnă și de iarnă, precum: cămeși, ciorapi, ploiere, cravate, gulere etc., tot felul de lucruri de manufactură.

Prețuri solide!
Rog binevoitorul sprijin al publicului român. Cu deosebită stimă:

NICOLAE MIUȚA
BISERICA-ALBĂ
(FEHÉRTÉMPLOM).

DEPOZIT NOU DE MOBILE ÎN VĂRȘET.

Mare depozit de mobile pentru paturi moderne, prânzitor, precum și mobile singuratice de tot felul.

Serviciu solid. — Prețuri ieftine.

Recomandăm cumpărătorilor de mobile să-și facă și preliminară de mobile la noi.

Cu stimă:

JOHANN WERSCHING
VERSECZ, Piața Baross Nr. 2.

La administrația ziarului

„Românul”

se primesc anunțuri cu pre-

țurile cele mai moderate

Aviz!

Am onoare a aduce la cunoștința onor. public
:: român că din 1 Octomvrie a. c. am preluat ::

„Hotelul Pelican” din Panciova

Am renovat întreg hotelul și toate odăile sunt aranjate cu mobilier nou și pictate modern. Pentru îndestulirea onor. oaspeți cu mâncări gustoase am angajat o bucătăreasă, care a făcut practică la cele mai renumite restaurante. În fiecare zi voiu servi cu bere proaspătă dela fabrica cea mai renumită „Pilsner Actiengesellschaft” (Kaiser Quelle).

Rog, onor. oaspeți cât și pe onor. volajori, cari se găsește în Panciova să mă onoreze. Prețurile le susțin tot cele vechi, ieftine. Serviciu prompt.

Cu deosebită stimă:

ARON IANCOVICI.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame **Salamander**

cu renume mondial, se capătă în culoare galbină și neagră cu 16 coroane 50 fleri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.

Arad, piața Andrássy Nr. 20.

Coman-tele din provincă se execută încă în aceeași zi.

25 (11)

„Someșana”,

institut de credit și economii, societate pe acții în D. s. —
Filială în Ileanda-mare. — Giro-conto la Banca Austro-Ungară.

Cu capital social acționar de C. 400000.—
Fond de rezervă . . . . . „ 180000.—
efectuește toate operațiunile de bancă.

o o o o o o

Acordă împrumuturi hipotecare, cambiali, pe loincard. etc. — Primește depuneri spre fructificare pentru cari plătește 5 procente interese, iar pentru depuneri mai însemnate și stabile precum și pentru depuneri dela corporațiuni culturale și bisericesti solvește 5 procente și jum. la sută interese. Darea de venit o solvește institutul.

o o o o o o

Depuneri și ridicări se pot face și prin poștă, spre care scop la cerere se trimitte cheque-uri poștali. — Corespondența în limba română, maghiară și germană. o o o o o o o o

Direcțiunea.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

IACOB ȚEPENEU

PIETRAR ȘI SCULPTOR
FEHÉRTEPLOM (BISERICA-ALBA).
STR. STEFANI No. 2.

Proprietar de ocne: TEOFIL POPOVICIU

Mare magazin și atelier
de pietrii mormântale
precum: lucruri de
marmoră, granit,
laborator, piatră de
năsip, etc. Lucrez și
în provincă. — Prețuri
moderate.

Birou de informații!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referențiarul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. — La avis aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III:19.

Nr. telefonului 604.

Folosește Doamnă

„Crema Margit“ a lui Földes

ca fața să-ți fie curată, tineră și plăcută

„Crema-Margit“ este materia cea mai plăcută de înfrumusețare a doamnelor din elită și este cunoscută în toată lumea. Putere neîntrecută, stă în compunerea ei norocoasă, pielea o întinerește și rezultat favorabil se poate vedea în decurs de câteva ore.

Deoarece „Crema-Margit“ o imitează și falsifică, Vă rugăm a cere numai în cutii închise cu marca originală, pentru că numai pentru aceia își ia orice răspundere fabricantul.

„Crema-Margit“ e nesticăcioasă, nu conține untură, compoziție neamestecată, care în străinătate a produs mare senzație.

Prețul 1 cor. ◀ Săpun Margit 70 fil, ▶ Pudra Margit 1.20 cor.

FABRICA:

Laboratoriul lui Földes Kelemen

A R A D.

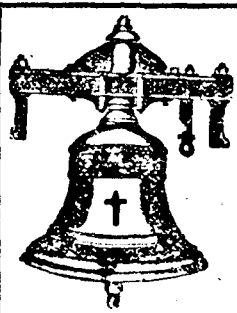
Frideric Hönig

Arad, str. Rákoczi Nr. 11—28.

∴ Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat. ∴

turnătorie, fabrică de clopote și metal, aranjată pe motor de vapor :

Fondat la 1840.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20—30 procente la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învârti și postamente de fer, prin a căror întrebuintare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învârti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

∴ Este de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis. ∴

Nr. telefonului 604.

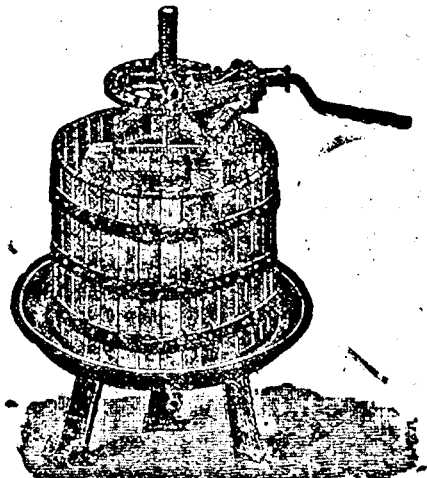
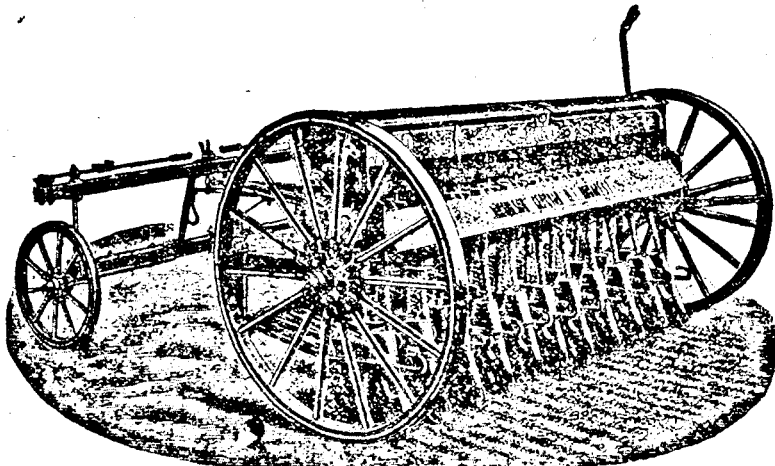
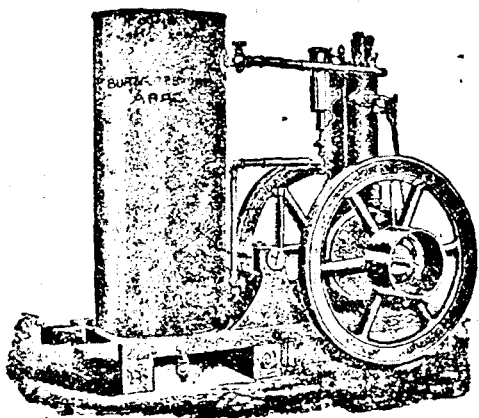
FRĂȚII BURZA

Cea mai mare firmă românească din Ungaria.

Arad, Boros Béni-tér Nr. 1.

(Casa proprie).

Recomandă magazinul lor bogat asortat de **ferării, arme** și tot felul de **mașini agricole, motoare cu benzin și oleiu brut** cu prețurile cele mai moderate și pe lângă plătire în rate.

Cu garnituri pentru trierat și cu prospecte pentru mori servim bucuros, eventual pentru primirea lucrurilor acestora și facerea contractului mergem la fața locului pe spesele noastre. Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.